

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ХОГОКЗ

Ю. Б. МЕЛЬНИК

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
СИЛАБУС І МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ**

навчально-методичний посібник

Харків
“ХОГОКЗ”
2020

УДК 37.091.315.7:37.091.12:005.963(072)
DOI 10.26697/9786177089123.2020
М 48

Рекомендовано
Вченою радою
Науково-дослідного інституту ХОГОКЗ
(протокол № 1 від 10.08.2020 р.)

Автор – укладач
Мельник Ю. Б.
доктор філософії з освітніх наук (PhD), доцент

Рецензенти:

Нагасв В. М. – доктор педагогічних наук, професор,
директор Харківського наукового центру
дидактики менеджмент-освіти

Костіна В. В. – доктор педагогічних наук, доцент,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди;
Науково-дослідний інститут ХОГОКЗ

Мельник Ю. Б.

М 48 Педагогіка вищої школи: силабус і методичний матеріал: навч.-метод.
посіб. Харків : ХОГОКЗ, 2020. 84 с. doi:10.26697/9786177089123.2020
ISBN 978-617-7089-12-3

Навчально-методичний посібник “Педагогіка вищої школи: силабус і методичний матеріал” розкриває теоретичні та методичні основи викладання педагогіки вищої школи. Зміст посібника складається з двох розділів: перший – силабус, що містить інформацію про вивчення навчальної дисципліни “Педагогіка вищої школи”; друга – розкриває зміст цього курсу, що проілюстровано у вигляді таблиць, рисунків, схем. Ця форма подання навчального матеріалу є зручною як для викладачів, що оформлюють свої презентації, так і для здобувачів, щоб систематизувати та узагальнити відомості про дисципліну.

Посібник може використовуватись для підготовки магістрів, здобувачів первинної спеціалізації, слухачів післядипломної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації в системі педагогічної освіти.

УДК 37.091.315.7:37.091.12:005.963(072)

Видано за рахунок автора.

ISBN 978-617-7089-12-3

© Мельник Ю. Б., 2020.
© ХОГОКЗ, оформлення, 2020.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”.....	5
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	5
1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	6
1.3. Зміст навчальної дисципліни (анотація навчальної дисципліни).....	7
1.4. Календарно-тематичний план вивчення дисципліни....	8
1.5. Самостійна робота.....	16
1.6. Політика курсу та оцінювання.....	18
1.7. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти....	24
1.8. Питання до підсумкового контролю.....	26
1.9. Рекомендована література.....	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”.....	31
2.1. Загальні основи педагогіки вищої школи.....	31
2.2. З історії вищої педагогічної освіти.....	37
2.3. Специфіка діяльності викладача та студента в закладі вищої освіти.....	45
2.4. Зміст, форми, методи та прийоми навчання в закладі вищої освіти.....	50
2.5. Виховання особистості в колективі.....	55
2.6. Сучасні технології навчання.....	61
2.7. Контроль та облік знань, умінь, навичок студентів у закладах вищої освіти.....	63
2.8. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури....	67
2.9. Основи управління у вищій школі.....	76
ЛІТЕРАТУРА.....	82

ВСТУП

Педагогіка вищої школи є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу. Вивчення цієї дисципліни надає можливість вирішити декілька взаємопов'язаних проблем з фундаментальної професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів, зокрема: навчити здобувачів проводити всі можливі види навчальних занять, стимулювати самостійну роботу, контролювати навчання, оцінювати знання здобувачів у відповідності до сучасних вимог, володіти інноваційними освітніми технологіями, опанувати основи управління педагогічним процесом у закладі вищої освіти (ЗВО), а також формувати у здобувачів систему знань щодо специфіки вищої освіти в Україні та за кордоном, ознайомити з тенденціями й перспективами розвитку освіти і організаційно-правовим забезпеченням вищої освіти в Україні.

Сучасні реалії вищої освіти вимагають перегляду традиційних форм реалізації навчальних програм. Особлива увага приділяється дистанційному навчанню, використанню мобільних додатків, а також самостійній роботі здобувачів.

П'ятнадцятирічний власний досвід науково-педагогічної діяльності та аналіз сучасних наукових публікацій, законів України та нормативно-правових актів у галузі освіти забезпечив підґрунтя для розробки сучасного силабусу та навчально-методичного матеріалу до нього, в якому узагальнено теоретичні та методичні основи педагогіки вищої школи, які проілюстровано у вигляді схем і таблиць. Ця форма подачі навчального матеріалу використовується з урахуванням ролі та впливу “кліп-мислення” в освітньому процесі підготовки фахівців (Melnyk Yu. B., Yekhalov V. V., Sedinkin V. A., 2020).

Зміст посібника розроблено відповідно до робочої програми з дисципліни “Педагогіка вищої школи” (Мельник Ю. Б., 2015; Мельник Ю. Б., 2018), що реалізується протягом останніх 5 років у Національній академії Національної гвардії України на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів.

Цей посібник допомагає систематизувати знання з курсу, які повинен опанувати здобувач відповідно до вимог програми, сприяє алгоритмізації вивчення навчального матеріалу дисципліни, надає необхідне методичне забезпечення, а також містить питання до заліку та критерії оцінювання навчальних досягнень. Наведені в посібнику таблиці, малюнки, схеми не варто розглядати як догми. Вони є одним з варіантів, до якого треба підходити творчо, співставляючи їх з власними знаннями, досвідом. Ілюстрації в посібнику, відображаючи суттєві зв'язки педагогічних явищ, сприятимуть формуванню в читачів теоретичного і практичного мислення, а також педагогічної культури.

РОЗДІЛ 1. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”

Інформація про викладача	
Ім'я та прізвище	Юрій МЕЛЬНИК
Наукова ступінь	доктор філософії з освітніх наук (PhD)
Вчене звання	доцент
Посада	директор
Місце роботи	Науково-дослідний інститут ХОГОКЗ
Структурний підрозділ/ кафедра	Освітній центр ХОГОКЗ
Контакти	https://institute.culturehealth.org
Email	sci.res.institute@gmail.com
Консультації	
Час	
Місце	

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)	денна форма навчання
Статус дисципліни	базовий	цикл загальної підготовки
Мова викладання		українська мова
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: ...	
Блоків змістових модулів – 1	Спеціальність: ...	Рік підготовки: 1-й
Змістових модулів – 9		Семестр: 1-й
ІНДЗ – не передбачене		
Загальна кількість годин – 90		Лекції – 18 год.
		Практичні, семінарські – 34 год.
		Самостійна робота – 36 год.
		Вид контролю: залік – 2 год.

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – дати здобувачам цілісну систему знань про освіту у вищій школі, розкрити концепції, основні теорії, методологію, технології та методики викладання навчальних дисциплін в університетській освіті, а також оволодіння комплексом професійних умінь та навичок необхідних для здійснення їхніх майбутніх обов'язків, повноважень та функцій.

Згідно з вимогами програми **здобувачі вищої освіти повинні:**

Знати: структуру і зміст навчального процесу в закладі вищої освіти; основи організації роботи викладачів, кафедри, деканату, адміністрації; специфіку науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи; принципи розробки педагогічних технологій освітньо-виховної взаємодії зі здобувачами; різноманітні дослідно-експериментальні форми педагогічної діяльності; засоби активізації пізнавальної діяльності аудиторії здобувачів; методи забезпечення ефективного управління навчально-творчою діяльністю здобувачів;

Уміти: творчо застосовувати знання і способи діяльності, засвоєні під час викладання навчальних дисциплін; планувати, організовувати і аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять; використовувати у педагогічній практиці найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку здобувачів; організовувати і проводити науково-методичну роботу; розробляти ефективну дидактичну систему організації навчально-виховного процесу; використовувати сучасні педагогічні технології організації освітньо-виховного процесу; використовувати засоби активізації навчально-творчої діяльності аудиторії здобувачів та інноваційні методи навчання; апробувати інноваційні прийоми, методи та засоби навчання і виховання, що застосовуються в системі педагогічного процесу;

Володіти та відтворювати: досвідом практичної педагогічної діяльності шляхом самостійного вибору та застосування типових методів діяльності в галузі інтеграційних процесів в освітній галузі; вирішувати фахові завдання шляхом застосування нових форм і методів організації та управління освітнім процесом та організації соціального середовища;

Бути ознайомленим із понятійним апаратом; теоретичними положеннями педагогіки та інформаційного забезпечення навчально-виховної діяльності; практикою організації діяльності педагогів у закладах вищої освіти достатньої для виконання у повному обсязі своїх функціональних обов'язків, формування і впровадження власних поглядів, можливих напрямів розвитку педагогічного забезпечення. Мати уявлення про законодавче та нормативно-правове забезпечення вищої освіти; структуру вищої освіти в Україні та інших країнах.

1.3. Зміст навчальної дисципліни (анотація навчальної дисципліни)

Предмет вивчення навчальної дисципліни: освітній процес професійної підготовки спеціаліста, вивчення парадигм, законів та закономірностей, які існують у вищій школі; розробка на цій основі методологічних, теоретичних, технологічних і методичних проблем становлення сучасного висококваліфікованого спеціаліста.

У межах цього курсу здобувачі продовжують формувати інтегральну компетентність, особистісні та професійні уміння та навички, а саме: ознайомлюються з системою вищої освіти, тенденціями і перспективами її розвитку, організаційно-правовим забезпеченням вищої освіти в Україні, оволодівають основами дидактики вищої школи, сучасними вимогами до організації занять у закладі вищої освіти, удосконалюють навички необхідних для здійснення кола їхніх майбутніх обов'язків, повноважень та функцій, зокрема: організаційної, обліково-аналітичної, планової, контрольної, технологічної, навчально-методичної, науково-дослідної та ін.

Міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами.

Здобувачі працюють з інформацією, зокрема з використанням мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання, виступають з промовами і презентаціями, підготовленими ними як групові та/або індивідуальні проекти, моделюють різні формати професійного спілкування (лекція, семінар, групове та практичне заняття, контрольна робота) у межах тем змістових модулів “З історії вищої педагогічної освіти”, “Зміст, форми, методи та прийоми навчання у закладі вищої освіти”, “Сучасні технології навчання”, “Контроль та облік знань, умінь, навичок студентів у закладі вищої освіти”, “Науково-дослідна діяльність студентів магістратури” та ін.

1.4. Календарно-тематичний план вивчення дисципліни

Орієнтовна дата	Назва модулів, тем і навчальних питань	Форми орг-ції навч., вид занять, кількість год. денна			Завдання для самостійної роботи
		Лекції	Практичні/семинар	Самостійна робота	
Блок змістових модулів 1. Основи педагогіки вищої школи					
Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи					
	<p>Заняття 1. Загальні основи педагогіки вищої школи. Навчальні питання. 1. Предмет, мета, завдання та функції педагогіки вищої школи. 2. Категоріально-понятійний апарат ПВШ. 3. Вища освіта, її роль та структура в Україні.</p>	2		4	<p>1. Місце педагогіки вищої школи в системі пед. наук. 2. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками. 3. Нормативні документи, що визначають зміст ВО.</p>
	<p>Заняття 2. Загальні основи педагогіки вищої школи. Навчальні питання. 1. Система та зміст вищої освіти в Україні. 2. Основні типи ЗВО в Україні. 3. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти.</p>		2		

Змістовий модуль 2. З історії вищої педагогічної освіти					
	Заняття 1. З історії вищої педагогічної освіти. Навчальні питання. 1. Соціально-історичні характеристики розвитку вищої школи в Україні. 2. Вища педагогічна освіта за кордоном.	2		4	1. Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні. 2. Система освіти в Україні, її структура. 3. Принципи діяльності освітніх закладів.
	Заняття 2. З історії вищої педагогічної освіти. Навчальні питання. 1. Передісторія вищої школи в Україні. 2. Система вищої освіти у провідних країнах Заходу та Сходу.		4		
Змістовий модуль 3. Специфіка діяльності викладача та студента в закладі вищої освіти					
	Заняття 1. Специфіка діяльності викладача і студента у закладі вищої освіти. Навчальні питання. 1. Специфіка та основні напрями діяльності викладача ЗВО. 2. Студентство як соціальна група.	2		4	1. Куратор. 2. Професіограма куратора вищої школи. 3. Функції куратора.
	Заняття 2. Специфіка діяльності викладача і студента у закладі вищої освіти. Навчальні питання. 1. Основні напрями діяльності викладача закладу вищої освіти. 2. Права і обов'язки студентів ЗВО. 3. Адаптація студентів у ЗВО.		4		

Змістовий модуль 4. Зміст, форми, методи та прийоми навчання в закладі вищої освіти					
	<p>Заняття 1. Зміст, форми, методи та прийоми навчання у закладі вищої освіти. Навчальні питання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про дидактику вищої школи. 2. Зміст освіти як проблема дидактики вищої школи. 3. Методи та форми організації навчального процесу у вищій школі. 	2		4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Навчальний план, навчальна програма, підручник. 2. Сутність і структура процесу навчання у ЗВО. 3. Сутність принципів виховання.
	<p>Заняття 2. Методологічні основи навчання у вищій школі. Навчальні питання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Педагогічна характеристика провідних видів навчальних занять. 2. Проблемно-пошуковий метод. 3. Лекція та її провідне значення в реалізації процесу навчання. 4. Методика реалізації навчально-виховних цілей під час семінару. 5. Методика реалізації навчально-виховних цілей під час практичного та групового занять. 		4		
Змістовий модуль 5. Виховання особистості в колективі					
	<p>Заняття 1. Виховання особистості в колективі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про методи, прийоми виховання, засоби і форми організації виховної роботи. 	2		4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика окремих методів виховання. 2. Класифікація форм організації виховної роботи.

<p>2. Класифікація методів виховання. 3. Педагогічні умови використання методів виховання.</p>				
<p>Заняття 2. Базова культура особистості: зміст і шляхи формування. Навчальні питання. 1. Виховання громадянської культури. 2. Виховання розумової культури. 3. Філософсько-світоглядна підготовка. 4. Виховання моральної культури. 5. Виховання екологічної культури. 6. Трудове виховання і профорієнтація. 7. Виховання естетичної культури. 8. Формування психологічної культури. 9. Формування фізичної культури. 10. Формування культури здоров'я.</p>		4		
Змістовий модуль 6. Сучасні технології навчання				
<p>Заняття 1. Сучасні технології навчання. Навчальні питання. 1. Сутність і взаємозв'язок понять “освітні технології”, “педагогічні технології” та “навчальні технології”.</p>	2		4	<p>Класифікація педагогічних технологій: 1. Модульно-рейтингова технологія навчання. 2. Технологія проблемного навчання. 3. Групові технології та їх характеристика.</p>

	<p>2. Класифікація педагогічних технологій.</p> <p>3. Характеристика нових інформаційних технологій.</p>			<p>4. Ігрові технології та їх характеристика.</p> <p>5. Гуманно-особистісна технологія (Ш. Амонашвілі).</p> <p>6. Технологія особистісно-орієнтованого навчання (І. Якиманська).</p> <p>7. Технологія індивідуалізації навчання (Інге Унт, В. Шадріков).</p> <p>8. Технологія розвиваючого навчання (Д. Ельконіна-В. Давидова).</p> <p>9. Технологія саморозвитку (М. Монтесорі).</p> <p>10. Технологія вільної праці (С. Френе).</p> <p>11. Технологія рівневої диференціації.</p> <p>12. Технологія майстерень.</p> <p>13. Вольдорфська педагогіка (Р. Штейнер).</p> <p>14. Технологія програмованого навчання.</p> <p>15. Технологія дистанційного навчання.</p> <p>16. Технологія проектного навчання.</p> <p>17. Технологія використання кейсів у навчанні.</p>
--	--	--	--	--

<p>Заняття 2. Педагогічні та організаційні аспекти активізації навчальної діяльності суб'єктів навчання. Навчальні питання. 1. Індивідуалізація навчально-пізнавальної діяльності. 2. Педагогічні засади та методика застосування сучасних технологій навчання.</p>		4		
<p>Змістовий модуль 7. Контроль та облік знань, умінь, навичок студентів у закладі вищої освіти</p>				
<p>Заняття 1. Контроль та облік знань, умінь, навичок студентів у закладі вищої освіти. Навчальні питання. 1. Функції та основні принципи контролю. 2. Види контролю та форми перевірки знань, умінь, навичок студентів. 3. Методи контролю.</p>	2		4	<p>1. Поняття про засоби навчання. 2. Прості засоби. 3. Складні засоби.</p>
<p>Заняття 2. Діагностика навчання. Навчальні питання. 1. Діагностика результатів навчання. 2. Контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів. 3. Тестування рівня засвоєння змісту освіти. 4. Оцінювання результатів навчання.</p>		4		

Змістовий модуль 8. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури					
	Заняття 1. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури. 1. Значення дослідницької діяльності студентів. 2. Магістерські роботи та їх типи. 3. Загальні і специфічні вимоги до магістерської роботи.	2		4	1. Розробка плану проспекту дипломної роботи. 2. Розробка плану тез або статті.
	Заняття 2. Інноваційні процеси в освіті. 1. Інновації в освіті. 2. Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень науки. 3. Підвищення кваліфікації викладачів і їх атестація.		4		
Змістовий модуль 9. Основи управління у вищій школі					
	Заняття 1. Педагогічний менеджмент. Навчальні питання. 1. Процес управління. 2. Поняття про процес управління. 3. Функції внутрішньо вузівського управління. 4. Прийняття рішень.	2		4	1. Опрацювати Закон України “Про вищу освіту”. 2. З'ясувати функціональні обов'язки керівника ЗВО і керівників підрозділів. 3. Сформулювати 8–10 правил ставлення керівника колективу до органів самоврядування.

<p>Заняття 2. Управління: суть, історія розвитку, сучасний стан управління освітою.</p> <p>1. Поняття про управління, менеджмент, педагогічний менеджмент.</p> <p>2. Державне управління системою вищої освіти.</p> <p>3. Управління ЗВО.</p> <p>4. ЗВО як педагогічна система й об'єкт управління.</p>		4		
Модульний контроль				
	Залік з оцінкою			2
Усього за дисципліну	18	34	36	90

1.5. Самостійна робота

Підготовка до лекцій передбачає самостійне вивчення теоретичного матеріалу з кожної теми, наданого в основній та додатковій літературі, конспекті лекцій. При цьому необхідно звернути увагу на необхідність чіткого засвоєння основних термінів та понять, розуміння їх змісту, використання теоретичних положень для практичного вирішення задач.

Підготовка до практичних (семінарських) занять здійснюється шляхом ознайомлення здобувачів з основними теоретичними положеннями до кожного заняття, нормативною документацією, літературою, методикою виконання вправ.

Перелік тем, які здобувач повинен вивчити самостійно (з рекомендованою літературою):

1. Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук.
2. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.
3. Нормативні документи, що визначають зміст ВО.
4. Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні.
5. Система освіти в Україні, її структура.
6. Принципи діяльності освітніх закладів.
7. Куратор.
8. Професіограма куратора вищої школи.
9. Функції куратора.
10. Навчальний план, навчальна програма, підручник.
11. Сутність і структура процесу навчання у ЗВО.
12. Сутність принципів виховання.
13. Характеристика окремих методів виховання.
14. Класифікація форм організації виховної роботи.
15. Модульно-рейтингова технологія навчання.
16. Технологія проблемного навчання.
17. Групові технології та їх характеристика.
18. Ігрові технології та їх характеристика.
19. Гуманно-особистісна технологія (Ш. Амонашвілі).
20. Технологія особистісно-орієнтованого навчання (І. Якиманська).
21. Технологія індивідуалізації навчання (Інге Унт, В. Шадріков).
22. Технологія розвиваючого навчання (Д. Ельконіна-В. Давидова).
23. Технологія саморозвитку (М. Монтессорі).
24. Технологія вільної праці (С. Френе).
25. Технологія рівневої диференціації.
26. Технологія майстерень.
27. Вольдорфська педагогіка (Р. Штейнер).
28. Технологія програмованого навчання.
29. Поняття про засоби навчання.

30. Прості засоби.
31. Складні засоби.
32. Розробка плану проспекту дипломної роботи.
33. Розробка плану тез або статті.
34. Опрацювати Закон України “Про вищу освіту” (2014).
35. З'ясувати функціональні обов'язки керівника ЗВО і керівників його структурних підрозділів.
36. Сформулювати 8–10 правил ставлення керівника колективу до органів самоврядування.

Для самостійного вивчення вищенаведеного переліку тем здобувачам запропоновано використовувати рекомендовану основну та додаткову літературу, інформаційні ресурси до цього курсу, а також вони можуть застосовувати іншу літературу та джерела з тематики курсу, яких немає серед рекомендованих.

Вказівки до самостійної роботи. Зміст самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної форми навчання:

1. Поглиблене вивчення питань за темами відповідно до методичних вказівок.
2. Систематична підготовка до семінарських занять відповідно до запропонованих питань (перелік надається) за тематикою курсу.
3. Опрацювання лекційного матеріалу та семінарських занять у конспекті.
4. Вивчення запропонованої базової та допоміжної літератури з питань курсу.
5. Самостійна підготовка до модульного контролю та заліку.

У процесі самопідготовки за темами курсу особливу увагу здобувачів слід звернути на засвоєння основних понять і термінів.

Обов'язковим вважається ведення здобувачами робочого конспекту, який повинен містити план, тезисний або розгорнутий огляд питань, що віднесені для самостійного опрацювання, а також визначення основних понять і термінів.

У процесі вивчення курсу для поточного контролю самостійної роботи здобувачів та якості засвоєння ними матеріалу викладач використовує:

- опитування здобувачів під час лекційних та семінарських занять;
- залучення здобувачів до творчих завдань, розробкою презентацій з тем семінарських занять;
- залучення здобувачів до участі у науково-дослідній роботі, участі у конференціях, олімпіадах, конкурсах, а також підготовкою тез і наукових статей з питань курсу;
- перевірку робочих конспектів;
- проведення поточних контрольних робіт;
- тестування та модульного контролю.

1.6. Політика курсу та оцінювання

Міжсесійне оцінювання (поточна та тематична перевірка)

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах модулів. Оцінюються і завдання, виконувані в аудиторії, і завдання, виконувані під час самостійної роботи на підґрунті перевірки конспектів.

Загальні критерії оцінок:

“відмінно” – здобувач має зробити виступ за одним з питань семінару, приймати активну участь в обговорюванні виступів інших учасників, ставити витання, давати відповіді. Конспект повинен містити всю основну інформацію з певної теми, мати узагальнено-логічні схеми, таблиці тощо.

“добре” – здобувач має зробити виступ за одним з питань семінару. Конспект повинен містити всю основну інформацію з певної теми.

“задовільно” – здобувач має приймати участь в обговорюванні виступів інших учасників. Конспект повинен містити основну інформацію з певної теми.

“незадовільно” – здобувач не готовий до заняття, не приймає участь в обговорюванні виступів інших учасників. Конспект не містить основну інформацію з певної теми.

Підсумкове оцінювання (рубіжний та заключний контроль)

Метою заліку є контроль сформованості в здобувачів системи знань про освіту у вищій школі, розкрити концепції, основні теорії, методологію, технології та методики викладання навчальних дисциплін в університетській освіті, а також оволодіння комплексом професійних умінь та навичок необхідних для здійснення їхніх майбутніх обов’язків, повноважень та функцій.

Залік здійснюється на підґрунті суми набраних балів отриманих підчас міжсесійного оцінювання (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу, ведення конспекту та/або за результатом виконання тестових завдань.

1. Кількість балів за ведення конспекту (самопідготовку) становить від 0 до 60 балів.

2. Кількість балів за аудиторну та наукову діяльність (у межах вивчення курсу) становити від 0 до 65 балів.

Політика курсу

- Курс передбачає індивідуальну та групову роботу.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані в становлений термін.
- Якщо здобувач відсутній з поважної причини, він/вона презентують виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації.
- Під час роботи над проектом, виконання письмових робіт, складання тестів не допустимо порушення академічної доброчесності.
- Всі виконані роботи мають бути авторськими, оригінальними.

Політика щодо дедлайнів (останній строк, коли повинно бути виконано завдання) та перескладання:

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу завідувача кафедри за наявності поважних причин (хвороба та ін.).

Політика щодо академічної доброчесності:

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо відвідування та поведінки в аудиторії:

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за кожне практичне заняття здобувач отримує оцінку. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Вивчення цього курсу передбачає повне, часткове або опосередковане формування відповідних компетентностей з курсу "Педагогіка вищої школи".

Компетентності, які здобувач набере в результаті навчання наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Компетентності та оцінювання рівня їх досягнення здобувачами

№	Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
1. Комунікативна	здатність до аналізу та синтезу основних положень керівних документів системи вищої освіти	Опосередковано, під час виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах курсу.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	уміння організувати і планувати свою навчально-виховну діяльність	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	базові знання з педагогічної культури та майстерності викладача	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: лекціях, семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	базові знання з професії щодо майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: лекціях, семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	комунікативні навички з рідної мови	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: лекціях, семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	елементарні комп'ютерні навички	Опосередковано, під час виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах курсу.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	навички оперування інформацією (здатність отримувати та аналізувати інформацію з різних джерел)	Опосередковано, під час виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах курсу.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	здатність вирішувати проблеми	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.

№	Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
	здатність приймати рішення	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
2. Міжособистісна	здатність до критики та самокритики	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Підсумкове (рубіжний та заключний контроль). (Залік)
	здатність працювати в команді	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	міжособистісні навички	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	здатність працювати в міждисциплінарній команді	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність співпрацювати з експертами в інших предметних областях	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність сприймати різноманітність та між культурні відмінності	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність працювати в міжнародному контексті	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	прихильність до етичних цінностей	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.

№	Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
3. Системна	знання основних педагогічних технологій та технік взаємодії в педагогічному спілкуванні	Опосередковано, під час виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах курсу.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	знання особливостей психолого-педагогічних умов майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні	Опосередковано, під час виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах курсу.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	базові знання щодо попередження конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їхнього запобігання та стратегії вирішення	Опосередковано, під час професійного спілкування та участі в: лекціях, семінарах, групових та практичних заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здібність до навчання	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	здатність застосовувати знання на практиці	Частково, в аспекті виконання завдань, передбачених професійною діяльністю.	Підсумкове (рубіжний та заключний контроль). (Залік)
	дослідницькі здібності	Опосередковано, під час виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах курсу.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	здатність адаптуватися до нових ситуацій	Частково, в аспекті виконання завдань, передбачених професійною діяльністю.	Межсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність генерування нових ідей (творчості)	Частково, в аспекті виконання завдань, передбачених професійною діяльністю.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність до лідерства	Частково, в аспекті виконання завдань, передбачених професійною діяльністю.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.

№	Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
	розуміння культур та звичаїв інших країн	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність працювати автономно з педагогічною та науковою літературою і періодикою, постійно підвищувати рівень педагогічних, соціально-політичних знань	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	здатність до розробки проектів та керування ними	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	здатність до ініціативи і підприємництва	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу.
	відповідальність за якість	Частково, в аспекті виконання завдань, передбачених професійною діяльністю.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу. Перевірка конспектів.
	прагнення до успіху	Опосередковано, шляхом організації та планування власного навчання, виконання завдань.	Підсумкове (рубіжний та заключний контроль). (Залік)

1.7. Критерії оцінювання знань здобувачів

Оцінювання знань здобувачів здійснюється відповідно до Положення “Про організацію освітнього процесу в НДІ ХОГОКЗ”.

Таблиця 1.2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінки			Критерії
за шкалою ECTS	за національною шкалою	за шкалою закладу	
A “Відмінно”	Відмінно	90 – 100	Здобувач виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; опрацював основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності у розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.
B “Дуже добре”	Добре	82 – 89	Здобувач виявив систематичні та глибокі знання вище середнього рівня навчального матеріалу дисципліни; продемонстрував уміння легко виконувати завдання, передбачені програмою; опрацював літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.
C “Добре”		74 – 81	Здобувач виявив у цілому добрі знання навчального матеріалу дисципліни при виконанні передбачених програмою завдань, але припустив низку незначних помилок; опрацював основну літературу, рекомендовану програмою; показав систематичні знання з дисципліни; здатний самостійно використовувати та поповнювати знання у процесі подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінки			Критерії
за шкалою ECTS	за національною шкалою	за шкалою закладу	
D “Задовільно”	Задовільно	64 – 73	Здобувач виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання співбесіди, тестування, при виконанні завдань тощо, які може усунути самостійно.
E “Достатньо”		60 – 63	Здобувач виявив мінімальні знання основного навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; в основному виконував завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значні помилки у відповідях на запитання співбесіди, тестування, при виконанні завдань тощо, які може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача.
FX “Незадовільно”	Незадовільно	40 – 59	Здобувач має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу дисципліни; припускає принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань.
F “Незадовільно”		1 – 39	Здобувач не має знань зі значної частини навчального матеріалу; припускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань; не спроможний самостійно засвоїти програмний матеріал.

Примітка: Підсумкова оцінка формується через розподіл балів між поточним контролем та заліком у співвідношенні 60% оцінки за практичні дії, семінарів, поточного контролю і 40% – результати заліку.

1.8. Питання до підсумкового контролю

1. Роль вищої освіти в особистісному становленні й самореалізації людини.
2. Вища освіта як провідний фактор соціального і економічного прогресу.
3. Предмет, мета і завдання педагогіки вищої школи як галузі педагогічної науки, її основні категорії.
4. Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук. Взаємозв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.
5. Функції педагогіки вищої школи.
6. Категорії педагогіки вищої школи.
7. Сутність, принципи та етапи педагогічного дослідження.
8. Методи наукових досліджень у педагогіці вищої школи.
9. Пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку освіти в Україні.
10. Завдання вищої освіти відповідно до Закону України «Про освіту».
11. Завдання вищої освіти відповідно до «Національної доктрини розвитку освіти в Україні».
12. Принципи державної політики в галузі вищої освіти.
13. Закон України «Про вищу освіту» про структуру вищої освіти в Україні.
14. Сутність ступеневої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти, їх характеристика.
15. Типи вищих навчальних закладів, мета і головні завдання їх діяльності.
16. Тенденції розвитку інноваційних процесів у вищій освіті.
17. Модернізація вищої освіти України в рамках Болонського процесу.
18. Національна рамка кваліфікацій для вищої освіти.
19. Особливості професійної діяльності викладача вищої школи.
20. Основні напрями діяльності викладача закладу вищої освіти.
21. Психолого-педагогічна структура діяльності викладача.
22. Вимоги до професійно-особистісних якостей викладача закладу вищої освіти.
23. Вимоги до професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти.
24. Сутність та принципи інноваційної професійної діяльності викладача.
25. Зміст та форми інноваційної діяльності викладача.
26. Етапи та методи вивчення перспективного педагогічного досвіду.
27. Критерії оцінювання перспективного педагогічного досвіду.
28. Етапи впровадження перспективного педагогічного досвіду.
29. Структура інноваційної професійної діяльності.

30. Особистісні та професійні якості викладача-інноватора.
31. Дидактика вищої школи, її основні категорії.
32. Поняття про процес навчання. Структурні компоненти навчального процесу.
33. Функції процесу навчання, їх взаємозв'язок.
34. Закономірності процесу навчання у вищій школі.
35. Принципи навчання у вищій школі.
36. Поняття змісту вищої освіти. Державні стандарти вищої освіти, характеристика їх структурних компонентів.
37. Поняття про зміст освіти у вищій школі. Принципи побудови змісту освіти.
38. Державні стандарти вищої освіти, характеристика їх структурних компонентів.
39. Кредитно-модульний підхід до формування змісту навчального матеріалу.
40. Навчальний план, навчальна програма дисципліни, робоча навчальна програма дисципліни.
41. Методи навчання, їх класифікація. Прийоми навчання.
42. Інноваційні методи навчання. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання: діалогу, рольової та ділової гри, методу проєктів.
43. Характеристика методів проблемного навчання та особливості їх застосування на заняттях у закладі вищої освіти: дискусії, кейс-методу, аналіз проблемних педагогічних ситуацій.
44. Характеристика методів розвитку критичного і творчого мислення студентів (індукція, дедукція, аналіз, синтез, генерування, аналогія, екстраполяція). Особливості їх застосування на заняттях у закладі вищої освіти.
45. Засоби навчання. Традиційні засоби навчання. Місце і роль нових інформаційних технологій серед засобів навчання.
46. Форми навчання у закладах вищої освіти та їх особливості.
47. Лекція у вищій школі, вимоги до неї.
48. Семінарські та практичні заняття, вимоги до них.
49. Самостійна навчальна робота студентів, її мета, завдання, типологія.
50. Метод «Портфоліо» в структурі самостійної роботи.
51. Умови ефективної організації самостійної роботи студентів.
52. Науково-дослідна робота студентів, її види та форми. Шляхи вдосконалення науково-дослідної роботи студентів у ЗВО.
53. Загальні вимоги до підготовки курсових, дипломних, магістерських робіт.
54. Практична підготовка студентів. Види практик. Мета та завдання навчальної, навчально-виробничої та виробничої практик у ЗВО.

55. Практична підготовка студентів. Мета та завдання науково-дослідної та асистентської практики магістрантів.
56. Діагностика навчальних досягнень студентів. Сутність та функції контролю знань, умінь студентів. Педагогічні вимоги до контролю у процесі навчання.
57. Методи та форми контролю знань, умінь і навичок студентів.
58. Критерії оцінки знань студентів.
59. Модульно-рейтингова система контролю успішності студентів, її переваги і недоліки.
60. Психолого-педагогічні проблеми проведення заліків і екзаменів.
61. Технологічний підхід в освіті. Структурні складові технології навчання (цілі навчання, зміст освіти, засоби педагогічної взаємодії, студент і викладач, результат діяльності).
62. Класифікація технологій навчання.
63. Ігрові технології. Функції та структура ігрової діяльності. Технологія організації ролевих ігор.
64. Технологія проблемного навчання. Методи проблемного навчання. Зміст та джерела навчальних проблемних ситуацій. Конструювання навчальних педагогічних задач.
65. Технологія креативного навчання. Умови творчого розвитку особистості. Методи та прийоми стимулювання творчої активності студента.
66. Особливості модульного навчання, його структура. Принципи проектування модульної програми. Технологія реалізації модульного навчання.
67. Кредитно-модульна організація навчального процесу. Принципи КМСОНП. Вимоги до впровадження КМСОНП.
68. Дистанційна освіта як нова освітня технологія. Дистанційна освіта за кордоном та перспективи її розвитку в Україні.
69. Система виховної роботи у вищій школі.
70. Цілі, завдання, принципи виховання у вищій школі.
71. Зміст виховання студентської молоді, характеристика основних напрямів.
72. Основні напрями діяльності куратора студентської академічної групи.
73. Місце студентського самоврядування у навчально-виховному процесі сучасного закладу вищої освіти.
74. Методика вивчення особистості студента і написання психолого-педагогічної характеристики на нього.
75. Методика вивчення колективу академічної групи та складання психолого-педагогічної характеристики на неї.

1.9. Рекомендована література

Основна

1. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.-метод. посіб. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
3. Кудіна В. В., Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Київ: Ленвіт, 2007. 194 с.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
5. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб./за ред. В. І. Лозової. Харків: ОВС, 2006. 496 с.

Допоміжна

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20180101#Text>
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#Text>
3. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. Київ: Либідь, 2008. 848 с.
4. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б. Педагогіка вищої школи. Харків: Вид-во НФаУ, 2011. 24 с.
5. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. Харків: ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1997. 338 с.
6. Мельник Ю. Б. Методика підготовки до наукової доповіді. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2012. № 1. С. 29–33.
7. Мельник Ю. Б. Основи психотехнологій: прогр. та навч.-метод. матеріали. Вид. 3-є, перероб. і допов. Харків: ХНПУ, 2011. 64 с.
8. Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: в схемах і таблицях: навч.-метод. посіб. Харків: НАНГУ, ХОГОКЗ, 2016. 64 с. doi:10.26697/9789669726063.2016
9. Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: силабус: навч.-метод. посіб. Харків: ХОГОКЗ, 2018. 27 с. doi:10.26697/SRI.KRPOCH/Melnyk.Yu.2.2018
10. Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: робоча прогр. навч. дисципліни. Харків: ХОГОКЗ, 2018. 19 с. doi:10.26697/SRI.KRPOCH/Melnyk.Yu.3.2018

11. Мельник Ю., Пипенко І. Запровадження педагогічної логістики у вищій школі. *Науковий вісник Львівської академії. Сер. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 100–105.
12. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Київ, 2007. 232 с.
13. Педагогіка вищої школи: навч. посіб./З. Н. Курлянд та ін. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ: Знання, 2005. 399 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.
15. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навч. посіб./за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: Апостроф, 2011. 408 с.
16. Melnyk Y., Rypenko I. Innovative potential of modern specialist: the essence and content. *Psychological and pedagogical problems of modern specialist formation*/ed. by Yu. B. Melnyk. Warsaw: ANAGRAM; Kharkiv: KRPOCH, 2017. P. 9–16. doi:10.26697/9789669726094.2017.9

Інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: веб-сайт. URL: <https://dnrb.gov.ua>
2. Міністерство освіти і науки України: веб-сайт. URL: <https://www.mon.gov.ua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Academia: website. URL: <https://www.academia.edu>
5. Google Scholar: website. URL: <https://scholar.google.com>
6. Scopus database: website. URL: <https://www.scopus.com>
7. Web of Science database: website. URL: <https://webofknowledge.com>

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”

2.1. Загальні основи педагогіки вищої школи

Педагогіка вищої школи – це галузь педагогічної науки, яка вивчає закономірності навчання і виховання студентів, а також їхню наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави.

Об’єктом дослідження педагогіки вищої школи є педагогічна система вищої освіти.

Предметом педагогіки вищої школи є:

- навчально-виховний процес та процес професійної підготовки спеціаліста, культурної еліти сучасного суспільства;
- вивчення закономірних зв’язків, які існують між розвитком, вихованням та навчанням у ЗВО;
- розробка методологічних, теоретичних, технологічних, методичних проблем становлення сучасного висококваліфікованого спеціаліста у будь-якій галузі матеріального чи духовного виробництва.

Завдання педагогіки вищої школи:

- аналіз соціально-історичних характеристик системи вищої освіти;
- аналіз змісту, форм і методів навчання, розвитку і виховання студентів у ЗВО;
- аналіз методів контролю і оцінки успішності студентів на основі системного підходу;
- розробка нових технологій навчання і виховання у ЗВО;
- розкриття педагогічних закономірностей формування студентів як майбутніх фахівців.

Педагогіка вищої школи виконує такі функції:

- **аналітичну** (теоретичне вивчення, опис, аналіз педагогічних явищ і процесів, причинно-наслідкових зв’язків; аналіз, узагальнення та інтерпретація і оцінка педагогічного досвіду);
- **прогностичну** (забезпечення наукового обґрунтування цілей, планування педагогічного процесу тощо);
- **проективно-конструктивну** (розробка нових технологій та втілення результатів досліджень).

Рис. 2.1.1. Науковий апарат педагогіки вищої школи.

Рис. 2.1.2. Види категорій педагогіки вищої школи.

**Таблиця 2.1.1.
Категоріально-понятійний апарат педагогіки вищої школи
(методологічні категорії)**

I. Методологічні категорії
Педагогічна теорія – система науково-педагогічних знань, яка описує і пояснює елементи реальної педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі. Складовими елементами педагогічної теорії є педагогічні ідеї, педагогічні поняття, педагогічні концепції, педагогічні закономірності і педагогічні принципи. Теорія узагальнює їх у окремих одиницях. На основі теорії будується методика навчально-виховної роботи у ЗВО.
Педагогічна концепція – система критичних поглядів на реальну вузівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей. Педагогічна концепція завжди повинна підкріплюватись дослідженнями та емпіричними даними.

Наприклад, концепція гуманізації і гуманітаризації спирається на соціологічні дослідження серед студентів та емпіричні міркування й пропозиції викладачів.

Педагогічна ідея – це новий напрям думки, твердження або розгорнута модель, що відображає ті чи інші стосунки або зв'язки у вузівській дійсності. Набуваючи самостійного характеру, ідеї можуть поєднуватись у концепції, частково слугуючи поповненням теорії. Наприклад, ідея посилення самостійності у навчальній праці студентів, об'єднуючись з іншими законами вузівської дійсності з урахуванням самостійності студентів, набула концептуального характеру.

Педагогічна закономірність – об'єктивно повторювана послідовність явищ. Це універсальна категорія усіх галузей педагогіки. Закономірності поділяють на біологічні, психологічні, соціальні й безпосередньо педагогічні. За іншою класифікацією вони можуть поділитися на фундаментальні та конкретні.

Педагогічні принципи (від лат. *princeps* – перший; гр. *principium* – початок, основа) – це система вимог і положень педагогіки, дотримання яких забезпечує ефективність навчально-виховного процесу.

Таблиця 2.1.2.

**Категоріально-понятійний апарат педагогіки вищої школи
(процесуальні категорії)**

II. Процесуальні категорії

Термін «**виховання**» в педагогічній науці має такі значення:

- у широкому соціальному – передача соціально-історичного досвіду;
- у широкому педагогічному – організація виховання у навчально-виховних закладах;
- у вузькому педагогічному – цілеспрямована систематична взаємодія педагога і вихованців;
- у гранично вузькому – коли педагог-викладач розв'язує конкретну індивідуальну проблему виховання або перевиховання студента.

Самовиховання – цілеспрямована, систематична діяльність щодо власного самовдосконалення.

Перевиховання – індивідуальна цілеспрямована робота над усуненням недоліків у студентів.

Таблиця 2.1.3.

**Категоріально-понятійний апарат педагогіки вищої школи
(суттєві категорії)**

III. Суттєві категорії
<p>Мета виховання – всебічна підготовка фахівців для різних галузей науки, промисловості, різнорідного виробництва до творчої праці, підкріпленої глибоко моральним усвідомленням її необхідності.</p>
<p>Завдання виховання (мета та завдання співвідносяться як ціле і частина, система і її компоненти). Перед вищою школою поставлені такі завдання виховання:</p> <ul style="list-style-type: none">
- формувати свідомість (національну) майбутньої еліти держави, бажання працювати задля її розквіту;
- забезпечувати формування в студентів поваги до історії і культури рідного народу, його мови, традицій і звичаїв;
- підвищувати духовну культуру особистості, впливати на вдосконалення її світоглядних позицій;
- розвивати соціальну активність молоді, через включення її у процес державотворення;
- вдосконалювати індивідуальні здібності вихованців ЗВО, забезпечувати можливість їх самореалізації;
- сприяти зміцненню фізичного, психічного, соціального, духовного здоров'я студентів;
- впливати на усвідомлення молоддю зв'язку між ідеями індивідуальної свободи, законними правами, громадською відповідальністю;
- готувати майбутніх фахівців до життя і праці в умовах ринкових відносин;
- надавати студентам, які потребують, допомогу у реалізації їх життєвих планів.
<p>Зміст виховання – система цінностей світової і національної культури, яку учні повинні засвоїти, зберегти і розвинути відповідно до поставленої мети і завдань виховання.</p>
<p>Професіограма викладача – документ, в якому описується система вимог, що пред'являються до викладача в галузі знань, умінь, особистих якостей, здібностей і професійної майстерності.</p>
<p>Діяльність викладача – цілісна динамічна система дій педагога, спрямована на досягнення поставлених цілей через розв'язання</p>

педагогічних задач. Включає сукупність взаємопов'язаних видів діяльності, містить такі структурні елементи як: суб'єкт педагогічного впливу, об'єкт педагогічного впливу, предмет їх спільної діяльності, цілі навчання, засоби педагогічної комунікації.

Діяльність студента – засвоєння наукового знання у формі теоретичних понять та вміння застосовувати їх на практиці для досягнення поставлених професійних цілей.

Педагогічний вплив – форма здійснення функцій педагога, його діяльність в єдиному процесі соціальної взаємодії, що приводить до зміни особливостей індивідуальності вихованця, формуючи у нього певні компетенції.

Планування навчальної роботи – елемент системи управління ЗВО, передбачає певний комплекс заходів, спрямованих на вирішення конкретних питань навчання і виховання.

Форми навчання – це зовнішній вияв узгодженої діяльності викладача та студентів, яка здійснюється в певному порядку і режимі. Форми організації навчання класифікуються за критеріями:

- кількістю студентів – індивідуальні форми навчання, мікрогрупові, групові, колективні, масові форми навчання;
- місцем навчання – робота в ЗВО, самостійна робота, в лабораторії, в майстерні, практика на підприємстві;
- часом навчання та дидактичною метою – форми теоретичного, комбінованого або змішаного навчання, практикуми;
- тривалістю часу навчання.

Методи навчання (від гр. *methodos*) – шлях навчально-пізнавальної діяльності студентів до результатів, визначених завданнями навчання. Метод навчання має дві складові частини: об'єктивну і суб'єктивну.

Засоби навчання – це різні види інформаційних джерел та допоміжні матеріально-технічні засоби з їх специфічними дидактичними функціями, які використовуються у навчальному процесі з метою формування у студентів професійної компетентності.

Педагогічні технології – це системний метод створення, застосування і визначення усього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів в їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм навчання (ЮНЕСКО)

Управління навчально-виховним процесом – діяльність педагогів, що забезпечує планомірний і цілеспрямований навчальний та виховний вплив на студентів.

Науково-дослідна діяльність студентів – здійснення діяльності дослідного характеру, яка є складовою навчального процесу і обов'язковою для всіх студентів (написання рефератів, підготовка до семінарських занять, підготовка і захист курсових, дипломних робіт, виконання завдань дослідницького характеру в період виробничої практики на замовлення підприємств тощо), а також науково-дослідницька робота студентів поза навчальним процесом (участь у наукових гуртках, лекторська діяльність, написання тез наукових доповідей, публікацій тощо).

Самостійна робота студентів – це самостійна діяльність студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі.

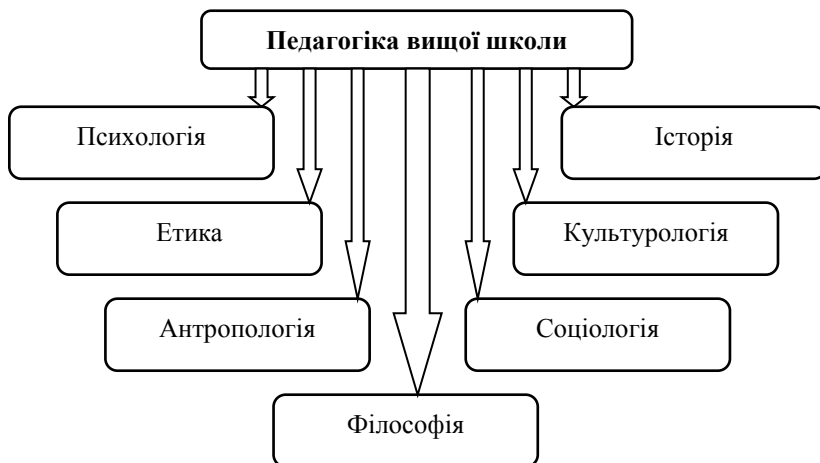

Рис. 2.1.3. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.

2.2. З історії вищої педагогічної освіти

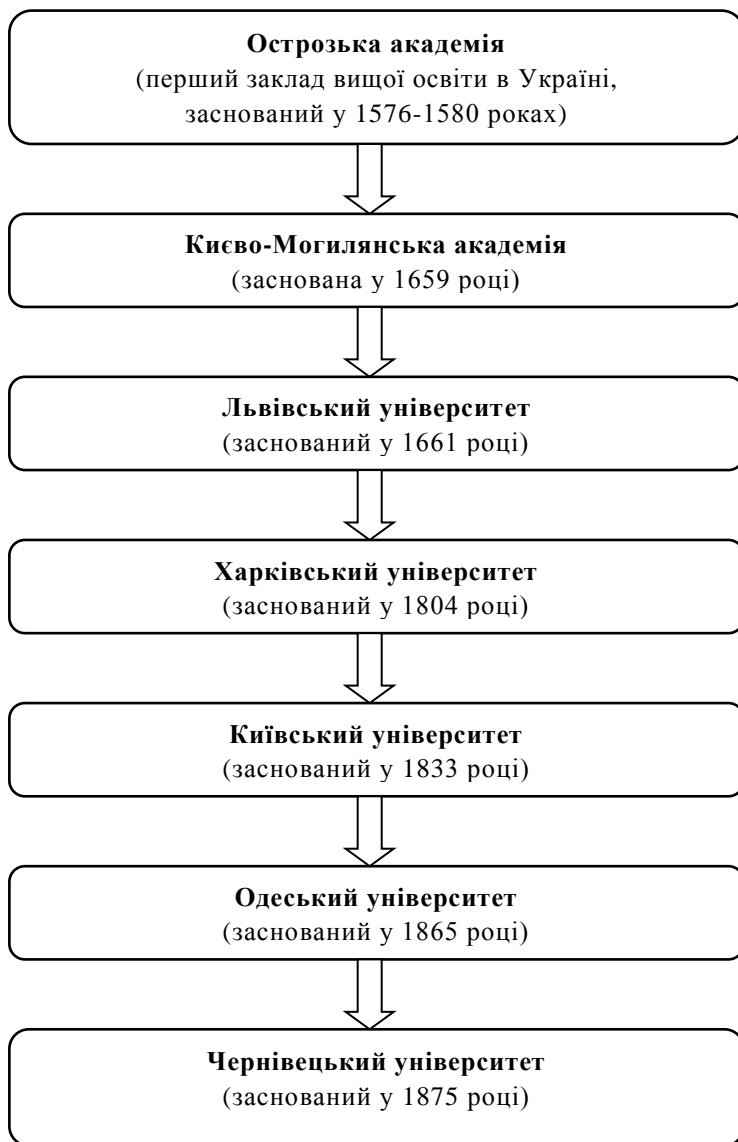

Рис. 2.2.1. Становлення вищої освіти в Україні.

Рис. 2.2.2. Основні типи ЗВО в Україні.

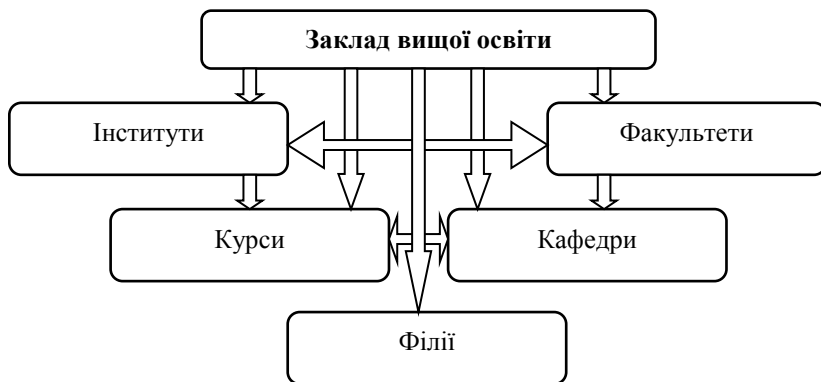

Рис. 2.2.3. Структура закладу вищої освіти.

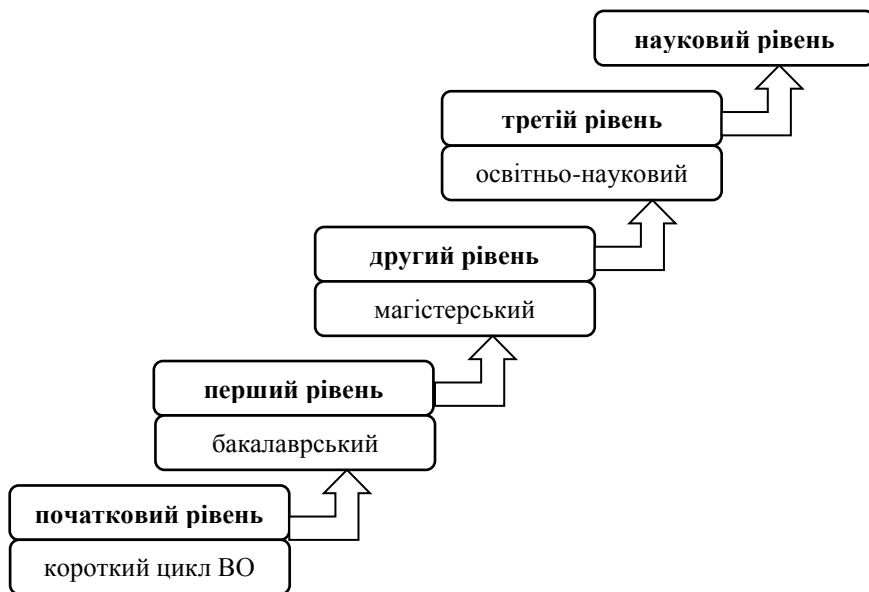

Рис. 2.2.4. Рівні вищої освіти.

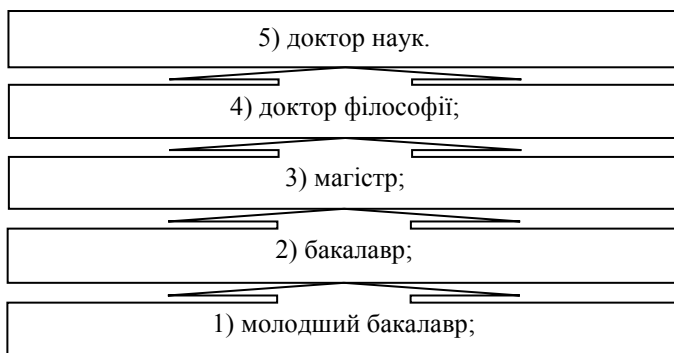

Рис. 2.2.5. Ступені вищої освіти.

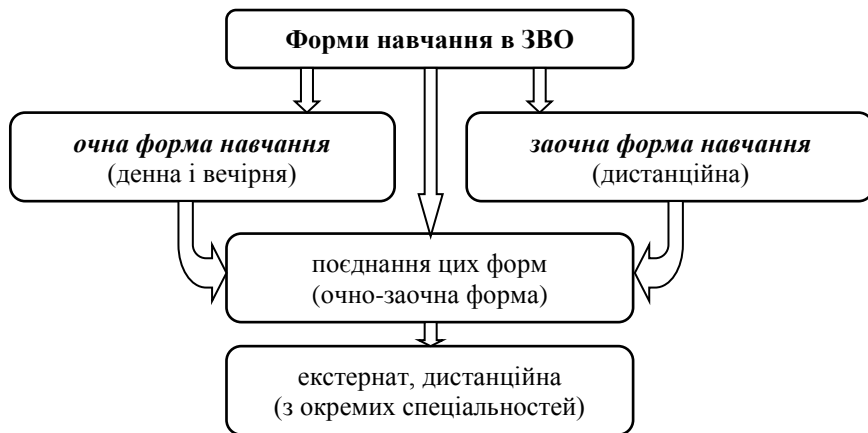

Рис. 2.2.6. Форми навчання в закладах вищої освіти.

Таблиця 2.2.1.

Розподілення кредитів,
що відводяться на кожен модуль підготовки за кваліфікацією

Модуль	Рівень навчання			
	I-й	I-й	2-й	2-й
	3 роки	4 роки	1 рік	2 роки
	% – кредитів	% – кредитів	% – кредитів	% – кредитів
Основний	30% = 54	30% = 72	20% = 12	20% = 24
Підтримуючий	25% = 45	25% = 60	10% = 6	10% = 12
Організаційний, комунікаційний	10% = 18	10% = 24	–	–
Спеціалізований	10% = 18	10% = 24	40% = 24	40% = 48
Переносний	25% = 45	25% = 60	30% = 18	30% = 36
Разом	100% = 180	100% = 240	100% = 60	100% = 120

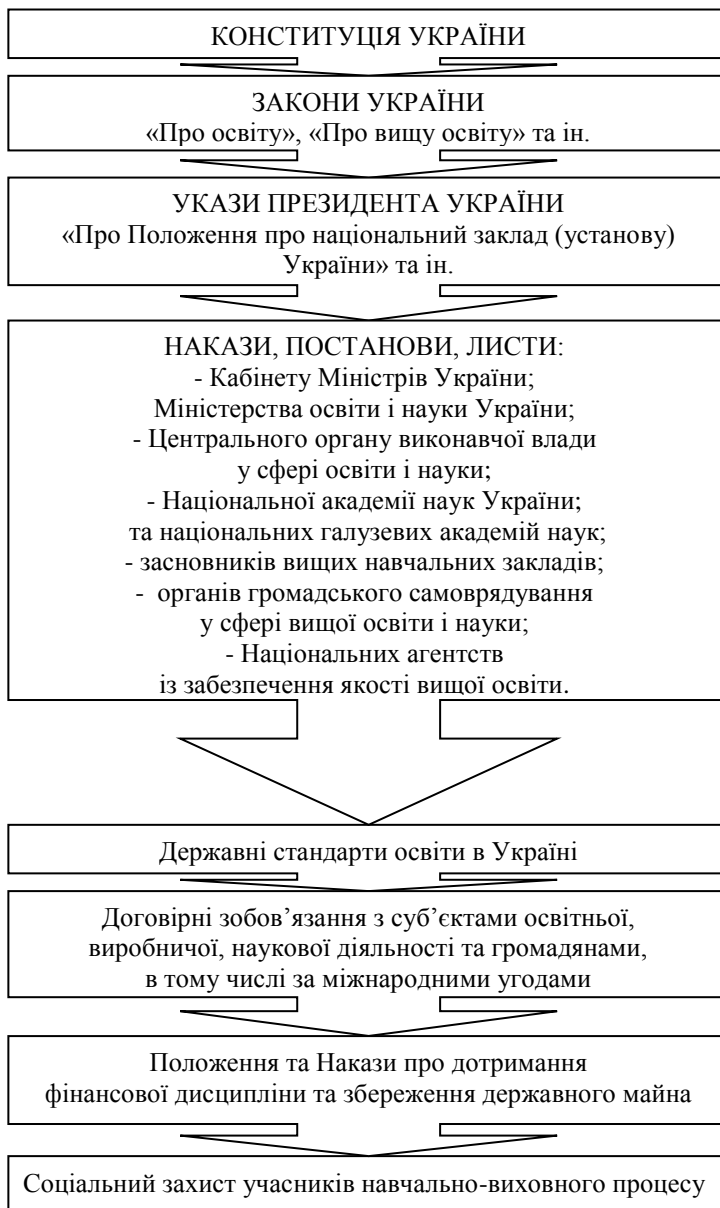
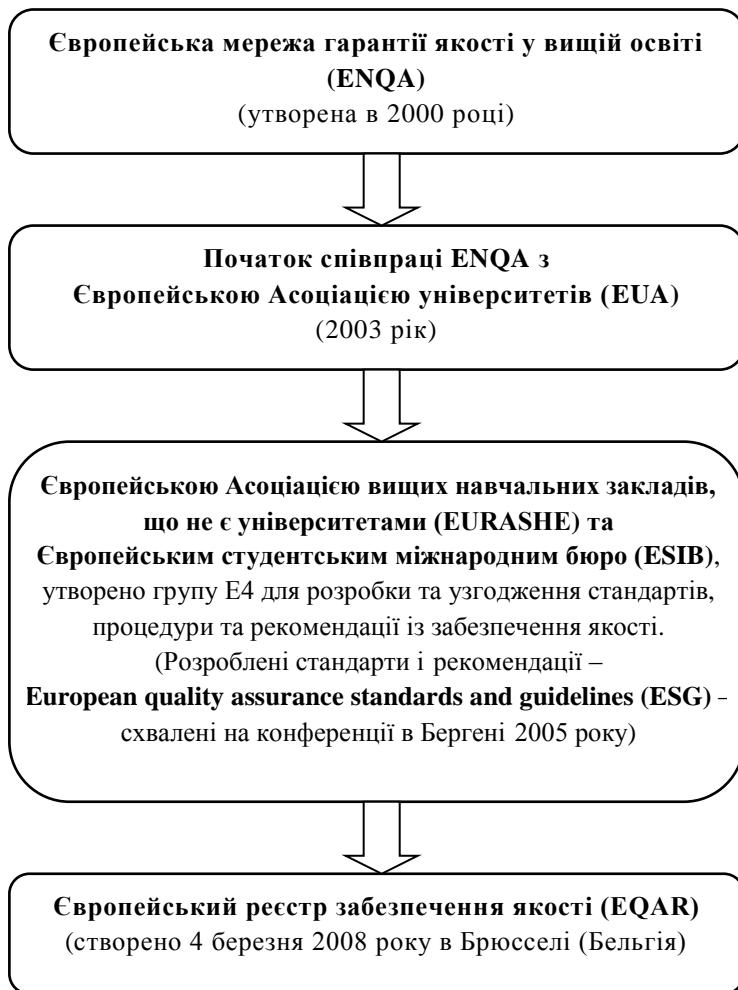

Рис. 2.2.7. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти в Україні.

Рис. 2.2.8. Формування європейської системи забезпечення якості вищої освіти.

Таблиця 2.2.2.
Європейські стандарти щодо внутрішнього забезпечення якості
в закладах вищої освіти

№ з/п	Європейські стандарти забезпечення якості освіти у закладах вищої освіти
1.	Політика закладу і процедури забезпечення якості.
2.	Затвердження, моніторинг і періодичний перегляд програм і дипломів.
3.	Оцінювання здобувачів.
4.	Забезпечення якості викладацького складу.
5.	Навчальні ресурси та підтримка здобувачів.
6.	Інформаційні системи.
7.	Публічність інформації.

Таблиця 2.2.3.
Європейські стандарти щодо зовнішнього забезпечення якості
в закладах вищої освіти

№ з/п	Європейські стандарти забезпечення якості освіти у закладах вищої освіти
1.	Використання процедур внутрішнього забезпечення якості.
2.	Розробка процесів зовнішнього забезпечення якості.
3.	Критерії для прийняття рішень.
4.	Процеси, що відповідають своєму призначенню.
5.	Звітування.
6.	Подальші процедури.
7.	Періодичні перевірки.
8.	Загальний аналіз системи.

Таблиця 2.2.4.
Критерії характеристики системи вищої освіти

№ з/п	Комплекс критеріїв системи вищої освіти в країні
1.	Характерні ознаки системи вищої освіти.
2.	Типи вищих навчальних закладів.
3.	Форми власності закладів вищої освіти.
4.	Органи управління освітою в країні.
5.	Провідні напрями навчання в країні.
6.	Терміни навчання.
7.	Система рівнів освіти та вчених ступенів.
8.	Приблизна сума коштів, що держава виділяє на вищу освіту.
9.	Приблизна ціна за навчання.
10.	Видатні заклади вищої освіти країни.
11.	Особливості системи вищої освіти країни.

2.3. Специфіка діяльності викладача та студента в закладі вищої освіти

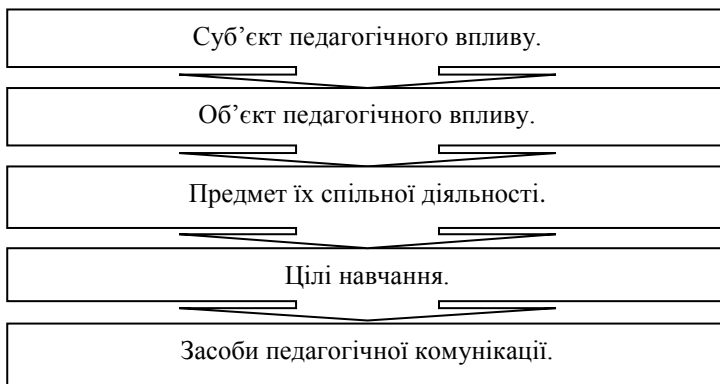

Рис. 2.3.1. Компоненти педагогічної діяльності.

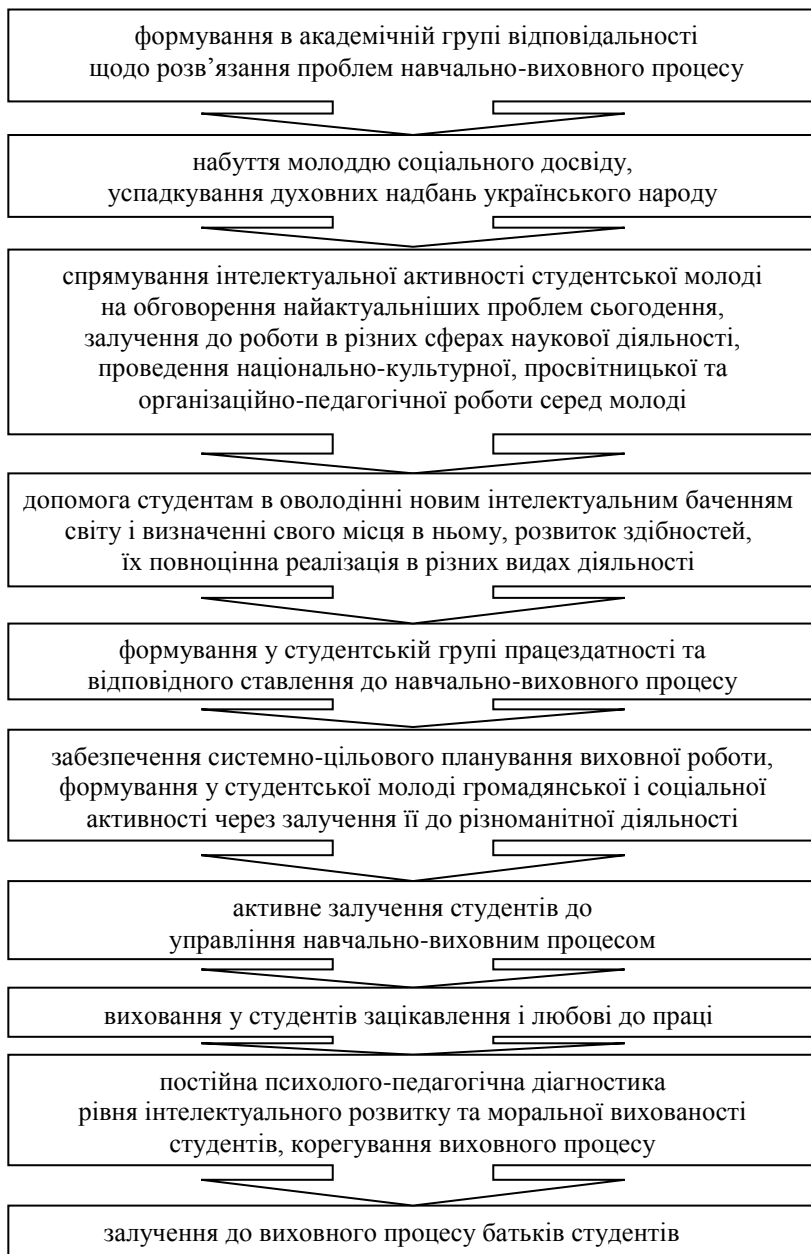
Рис. 2.3.2. Функції викладача закладу вищої освіти.

Таблиця 2.3.1.

Зміст педагогічної діяльності в закладі вищої освіти

№ з/п	Зміст навчальної роботи у ЗВО
1.	<p>Навчально-педагогічна діяльність – це частина цілеспрямованої трудової діяльності щодо підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, що включає види конкретних робіт, визначених структурою навчального плану спеціальності.</p> <p>Це читання лекцій, проведення лабораторних, практичних, семінарських, розрахунково-графічних робіт, консультацій, заліків, екзаменів, рецензування і прийом захисту курсових робіт і проєктів, керівництво практикою та навчально-дослідною роботою студентів, керівництво дипломними роботами та інше.</p>
2.	<p>Навчально-методична діяльність – це підготовка до навчального процесу, його забезпечення та удосконалення.</p> <p>Це підготовка до лекційних, практичних, семінарських занять, навчальної практики; розробка, переробка і підготовка до видання конспектів лекцій, збірників вправ і задач, лабораторних практикумів та інших навчально-методичних матеріалів, методичних матеріалів з курсових і дипломних робіт; поточна робота стосовно підвищення педагогічної кваліфікації (читання методичної і навчальної, науково-методичної літератури); вивчення передового досвіду з представленням звітності і рецензування конспектів лекцій, збірників задач і лабораторних практикумів; складання методичних розробок, завдань, екзаменаційних білетів, тематики курсових робіт; розробка графіків самостійної роботи студентів; взаємовідвідування тощо.</p>

3.	<p>Організаційно-методична діяльність – це робота в підготовчому відділенні, робота з профорієнтації, організація виробничих практик, робота у приймальній комісії, підготовка матеріалів на засідання кафедри, ради факультету, ради вузу, методична робота, робота з підготовки науково методичних семінарів і т.д.</p> <p>Вона вміщує такі види робіт виховання студентів: контроль за самостійною роботою щодо вивчення першоджерел, перевірку конспектів, колоквіуми, співбесіди, роботу куратора, керівника клубів, виховну роботу в гуртожитках, проведення вечорів, екскурсій та інше.</p>
4.	<p>Науково-дослідна діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій.</p> <p>Це виконання планових держбюджетних науково-дослідних робіт, колективних договорів; написання і видання підручників, посібників, монографій, наукових статей і тез, доповідей на конференціях; редагування підручників, їх рецензування, написання відгуків на дисертації; робота в редколегіях наукових журналів; керівництво науково-дослідною роботою студентів; участь у наукових радах тощо.</p>

Рис. 2.3.3. Зміст діяльності куратора вищої школи.

Таблиця 2.3.2.

**Комплекс загальних компетентностей для здобувачів усіх ступенів
(за проєктом ЄС Тюнінг)**

№ з/п	<i>Назва компетентності</i>
<i>1. Інструментальні</i>	<p>Здатність до аналізу і синтезу. Здатність до організації і планування. Базові загальні знання. Засвоєння основ базових знань з професії. Усне і письмове спілкування рідною мовою. Знання другої мови. Елементарні комп'ютерні навички. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел). Розв'язання проблем. Прийняття рішень.</p>
<i>2. Міжособистісні</i>	<p>Здатність до критики та самокритики. Взаємодія (робота в команді). Міжособистісні навички та вміння. Здатність працювати в міждисциплінарній команді. Здатність спілкуватися з експертами з інших галузей. Позитивне ставлення до несхожості та інших культур. Здатність працювати в міжнародному середовищі. Етичні зобов'язання.</p>
<i>3. Системні</i>	<p>Здатність застосовувати знання на практиці. Дослідницькі навички і уміння. Здатність до навчання. Здатність пристосовуватись до нових ситуацій. Здатність породжувати нові ідеї (креативність). Лідерські якості. Розуміння культури та звичаїв інших країн. Здатність працювати самостійно. Планування та управління проєктами. Ініціативність і дух підприємництва. Турбота про якість. Бажання досягти успіху.</p>

2.4. Зміст, форми, методи та прийоми навчання в закладі вищої освіти

Таблиця 2.4.1.

Світові моделі освіти

№ з/п	Моделі освіти
1.	<p><i>Модель освіти як державно-відомчої організації.</i> Ця система освіти розглядається структурами державної влади як самостійний напрям у ряді інших галузей народного господарства. Базується вона за відомчим принципом, з жорстким централізованим визначенням цілей змісту освіти, номенклатури навчальних закладів і навчальних дисциплін в межах того чи іншого типу освітньої системи. При цьому навчальний заклад підкоряються і контролюються адміністративними, спеціальними органами.</p>
2.	<p><i>Модель розвиваючого навчання</i> (В. Давидов, В. Рубцов). Ця модель тлумачить організацію освіти як особливу інфраструктуру через широку кооперацію діяльності освітніх систем різного рангу, типу, рівня. Така побудова дозволяє забезпечити і задовольнити потреби різних соціальних прошарків населення. Виступає як ланка соціальної практики.</p>
3.	<p><i>Традиційна модель освіти</i> (Ж. Мажо, Л. Кро, Ж. Капель, Д. Равич та інші). Це модель систематичної академічної освіти як способу передачі молодому поколінню універсальних елементів культури минулого. Відповідно до концепції традиціоналізму освітня система має розв'язувати переважно завдання формування базових знань, умінь, навичок (у межах культурно освітніх традицій), що дозволяють індивідуальності перейти до самостійного засвоєння знань, умінь, цінностей більш високого рангу.</p>

4.	<p>Раціоналістична модель освіти (П. Блум, Р. Ганьє, Б. Скіннер та інші). Ця модель передбачає таку її організацію, яка забезпечує набуття знань, умінь, навичок і практичного пристосування до існуючого суспільства (засвоєння тільки таких культурних цінностей, які дозволяють молодій людині адаптуватися в існуючій суспільній структурі). В ідеології сучасної раціоналістичної моделі освіти центральне місце займає біхевіористська теорія.</p>
5.	<p>Феноменологічна модель освіти (А. Маслоу, А. Комбс, К. Роджерс та інші). Ця модель передбачає персональний характер освіти з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей. Освіта розглядається як гуманістична в тому значенні, що вона більш повно й адекватно відповідає дійсній природі людині, допомагає їй виявити те, що закладено в ній природою. Педагоги цієї орієнтації створюють умови для самопізнання, саморуку індивідуальності. Саме цей напрям утверджується в Україні, але має назву особистісно-орієнтованої гуманістичної моделі.</p>
6.	<p>Неінституціональна модель освіти (П. Гудман, І. Іллич, Ж. Гудлед, Ф. Клейн, Л. Бернар та інші). Ця модель орієнтована на організацію освіти позасоціальних інститутів, зокрема, шкіл і закладів вищої освіти.</p>

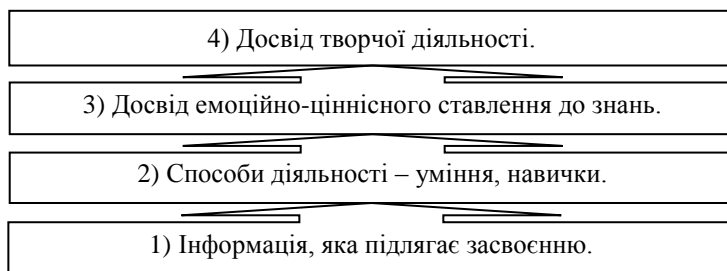

Рис. 2.4.1. Основні елементи змісту освіти (за І. Я. Лернером).

1. Деідеологізація змісту освіти.
2. Етнізація змісту освіти.
3. Світоглядний аспект змісту освіти.
4. Індивідуалізація та диференціація змісту освіти.
5. Практична спрямованість змісту освіти.
6. Спрямованість змісту освіти на розвиток студента.

Рис. 2.4.2. Основні напрями оновлення змісту освіти у вищій школі.

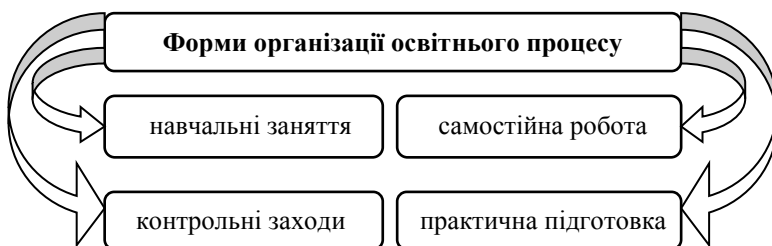
Навчальний план – це державний нормативний документ, який визначає навчальне навантаження студентів, його розподіл за семестрами, відділеннями, спеціальностями, тобто встановлює перелік навчальних предметів, кількість годин, відведених на цей предмет у навчальному році.

Навчальна програма – це державний документ, в якому розкривається зміст освіти з кожного предмету і визначається система наукових знань, світоглядних і морально-етичних ідей, практичних умінь і навичок, якими необхідно володіти студентам. Існує кілька способів побудови навчальних програм: а) лінійний; б) концентричний; в) модульний.

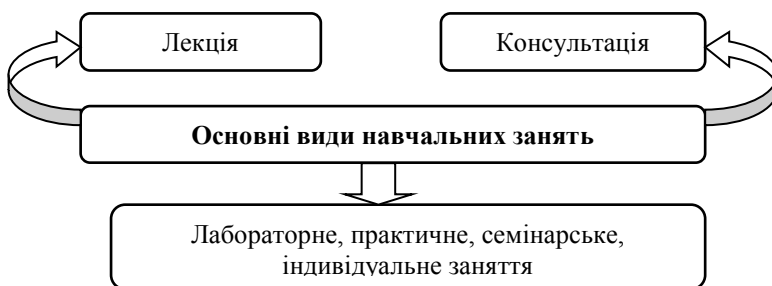
Навчальний предмет – це педагогічно адаптований зміст основ будь-якої галузі діяльності. Навчальний предмет у вищій школі являє собою логічно організовану систему теорій з рекомендаціями шляхів їх застосування на практиці.

Навчальний посібник – це книга, зміст якої, повністю відповідає навчальній програмі; або ж розглядає окремі теми навчального предмета; або ж містить емпіричний матеріал, що служить закріпленню основного теоретичного матеріалу. До навчальних посібників належать: хрестоматії, словники, збірники вправ і задач тощо.

Рис. 2.4.3. Документи, які визначають зміст освіти.

Рис. 2.4.4. Форми організації освітнього процесу.

Рис. 2.4.5. Основні види навчальних занять у ЗВО.

Таблиця 2.4.2.

Види лекцій

Традиційні лекції		Нетрадиційні лекції
види	різновиди	
<i>Вступна</i>	ознайомча	Міні-лекція
	настановча	Багатоцільова лекція
	інструктивна	Проблемна лекція
		Лекція-конференція

Інформаційна (тематична)	методологічна	Лекція- прес-конференція
	загально предметна	Лекція-бесіда
	теоретичного конструювання	Лекція-диспут
		Лекція-брифінг
	культурно- історичних аналогів	Лекція-візуалізація
	лекція- конкретизація	Лекція-екскурсія
	лекція- інтеграція	Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивна лекція)
	узагальнююча	Лекція із заздалегідь запланованими помилками
Заклучна (підсумкова)	-	Кіно (відео) лекція
	-	Бінарна лекція
	-	Лекційні спецкурси
Оглядова	оглядово- повторювальна консультативна	

2.5. Виховання особистості в колективі

Таблиця 2.5.1.

Класифікація методів виховання (за Г. І. Щукіною)

Методи формування свідомості особистості		Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки		Методи стимулювання поведінки і діяльності	
<i>Переконання</i>	<ul style="list-style-type: none"> - розповідь; - бесіда; - пояснення; - етична бесіда; - діалог; - лекція; - доповідь; - диспут; - інструктаж. 	<i>Призначення</i>	<ul style="list-style-type: none"> - вправи; - гра; - виховна ситуація; - переключення; - доручення; - педагогічні вимоги; - громадська думка; - змагання. 	<i>Мотивації</i>	<ul style="list-style-type: none"> - заохочення; - покарання.

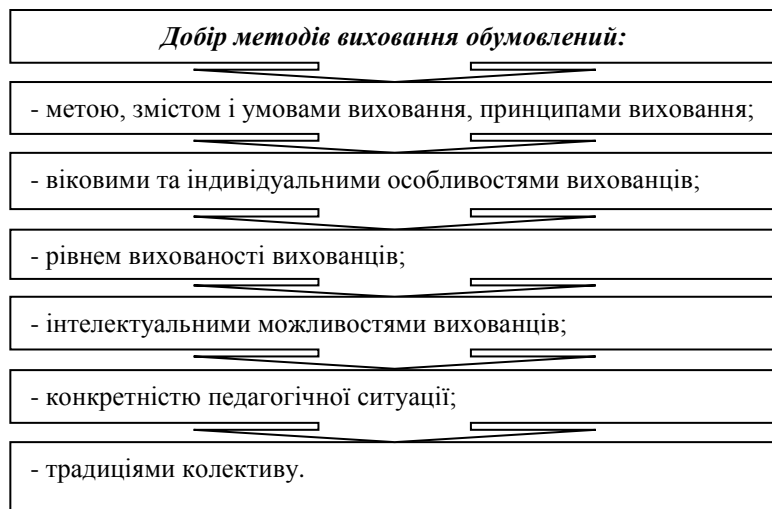
Таблиця 2.5.2.

Класифікація методів виховання (за Ю. К. Бабанським)

Методи формування свідомості особистості	Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки	Методи стимулювання діяльності та поведінки	Методи контролю та самоконтролю, самооцінки діяльності та поведінки
<ul style="list-style-type: none"> - лекції; - бесіди; - диспути; - позитивний приклад; - авторитет. 	<ul style="list-style-type: none"> - суспільна думка колективу; - педагогічна вимога; - привчання; - вправи; - доручення; - створення вихов. ситуацій; - ділові ігри. 	<ul style="list-style-type: none"> - змагання; - заохочення; - покарання; - суспільна думка. 	<ul style="list-style-type: none"> - спостереження; - тести; - індивідуальні бесіди; - анкетування; - самоаналіз; - самозасудження; - самопереконання.

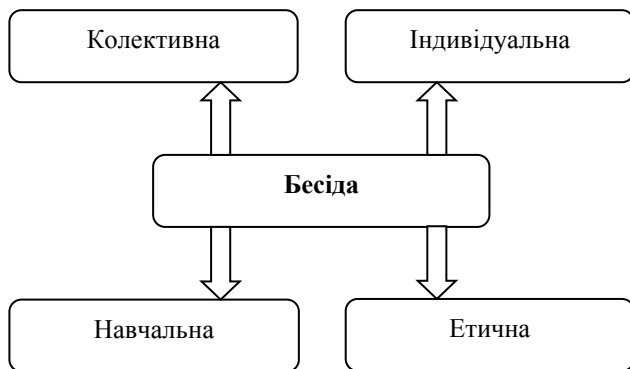

Рис. 2.5.1. Методи самовиховання.

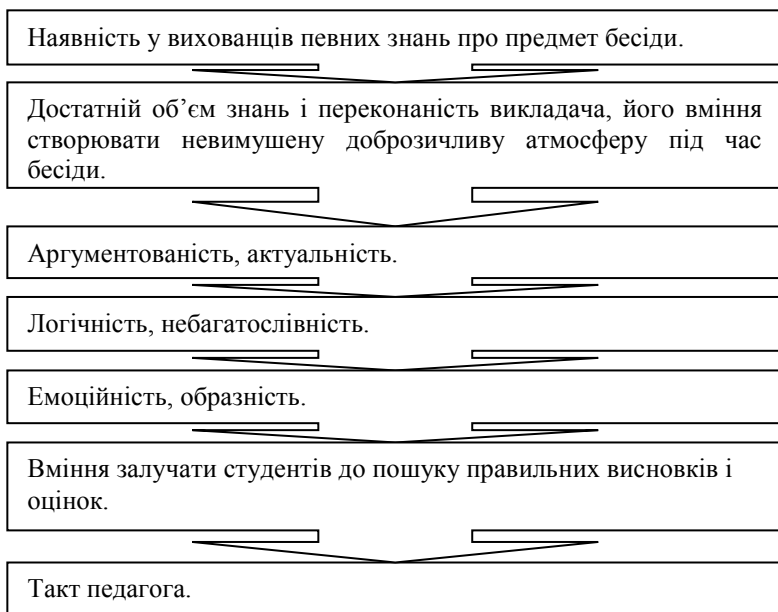

Рис. 2.5.2. Педагогічні умови використання методів виховання.

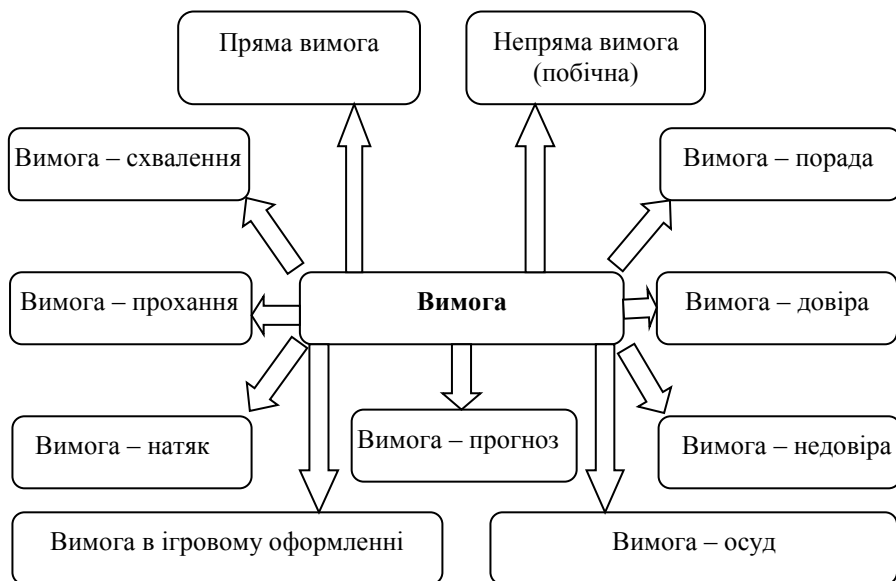

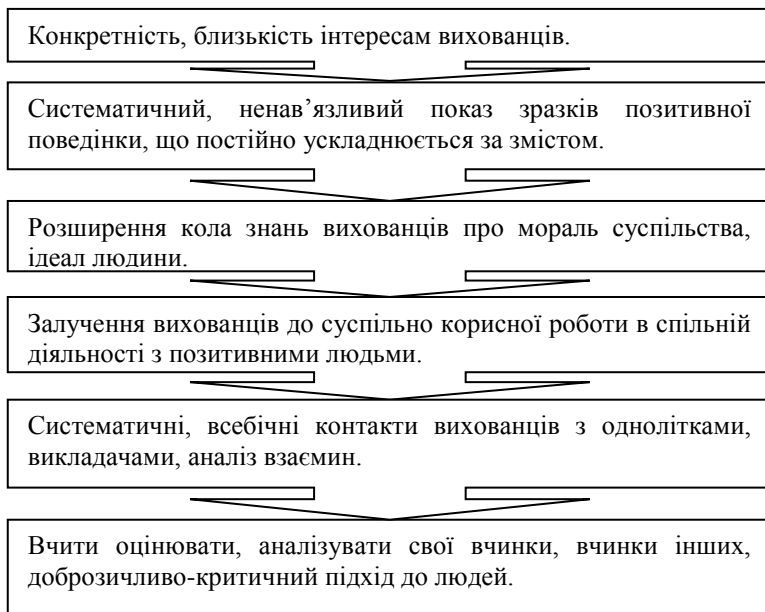
Рис. 2.5.3. Види бесіди.

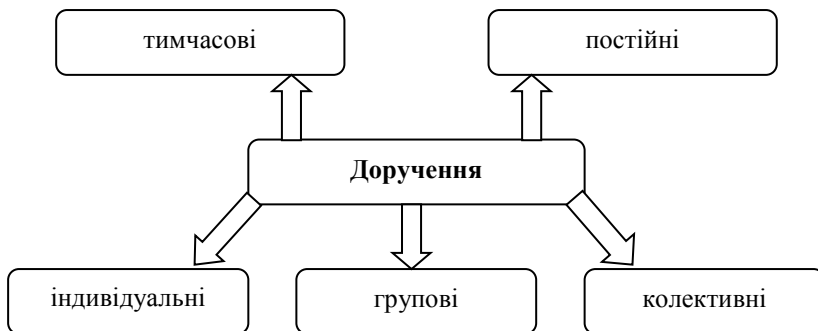
Рис. 2.5.4. Умови, що забезпечують ефективність бесіди.

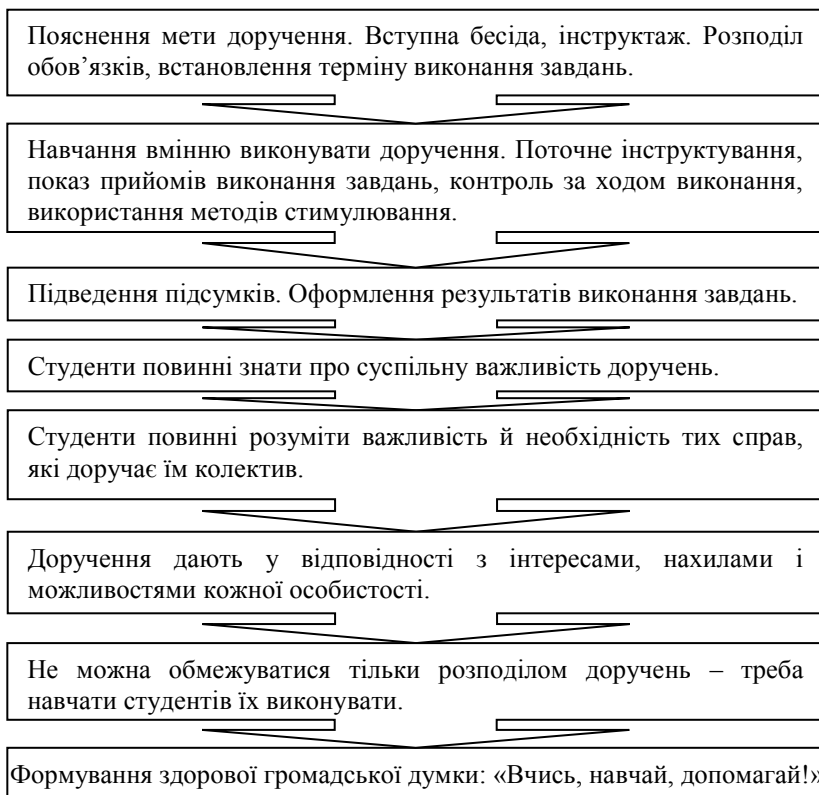
Рис. 2.5.5. Види вимог.

Рис. 2.5.6. Умови, що забезпечують ефективність прикладу.

Рис. 2.5.7. Види доручень.

Рис. 2.5.8. Умови, що забезпечують ефективність виконання доручень.

Таблиця 2.5.3.

Класифікація форм організації виховної роботи

Підходи	Групи	Форми
<i>За кількістю учасників</i>	масові	свято, фестиваль
	групові	гурток, клуб, секція
	індивідуальні	колекціонування, моделювання
<i>За змістом виховної роботи</i>	пізнавальні	заочна подорож, турнір, вікторина
	соціально-орієнтовані	свято, акція, вечір, кінолекторій
	етичні	ділова гра, турнір, акція
	естетичні	виставка, концерт, фестиваль, вечорниці, свято
	трудоі	ярмарки, рейд, конкурс
	екологічні	акція, захист проєктів, турніри
	спортивно-оздоровчі	змагання, спортивне свято, секція, спартакіада
<i>Залежно від методики виховного впливу</i>	словесні	збори, конференція, усний журнал
	практичні	похід, екскурсія, олімпіада, конкурс
	наочні	виставки, тематичні стенди

1. Виховання громадянської культури.
2. Виховання розумової культури.
3. Філософсько-світоглядна підготовка.
4. Виховання моральної культури.
5. Виховання екологічної культури.
6. Трудове виховання і профорієнтація.
7. Виховання естетичної культури.
8. Формування психологічної культури.
9. Формування фізичної культури.
10. Формування культури здоров'я.

Рис. 2.5.9. Зміст і шляхи формування культури особистості.

2.6. Сучасні технології навчання

Освітні технології – відбивають загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору, їх призначення – прогнозування розвитку освіти, його конкретне проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів. Прикладами освітніх технологій можуть бути концепції освіти, освітні системи.

Педагогічна технологія – системний метод створення, застосування і визначення усього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів в їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм навчання.

Навчальна технологія – відбиває шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання, потребує спеціальної організації навчального змісту, адекватних форм і методів навчання.

Рис. 2.6.1. Понятійно-категоріальний апарат.

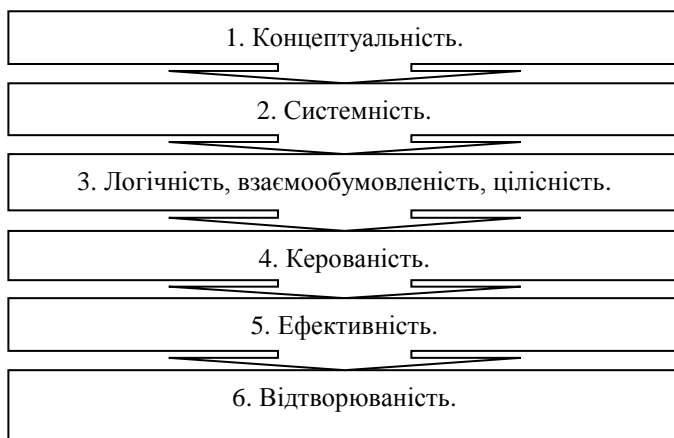
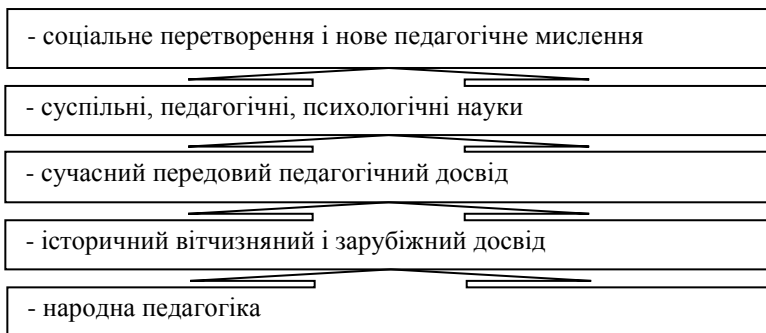
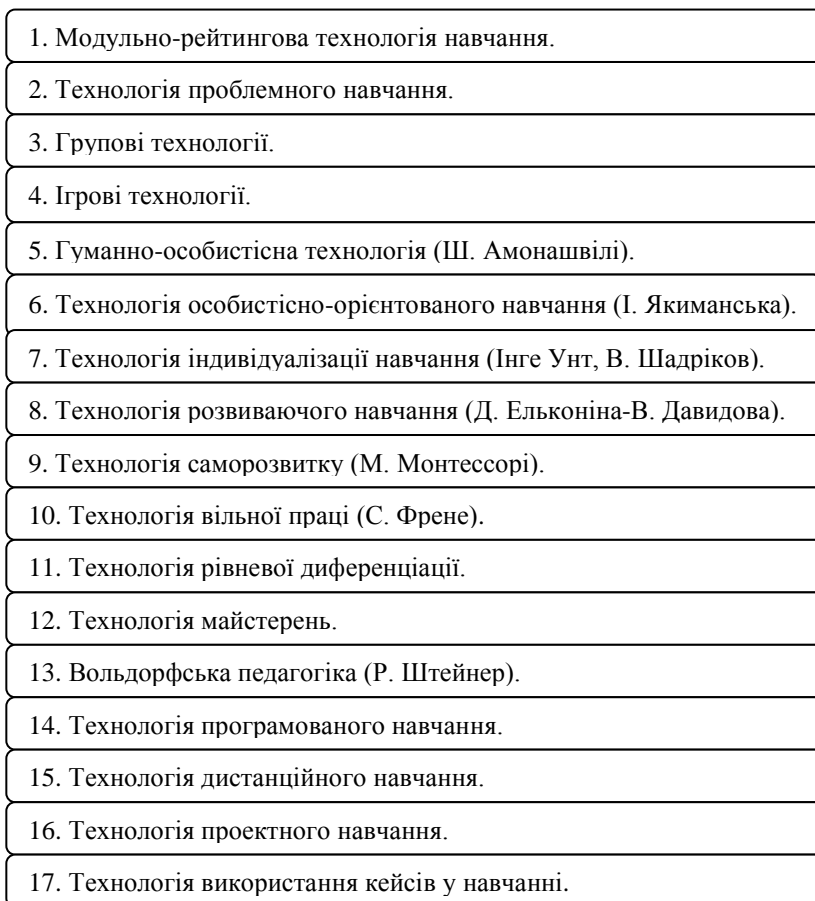

Рис. 2.6.2. Критерії технологічності.

Рис. 2.6.3. Джерела і складові нових педагогічних технологій.

Рис. 2.6.4. Класифікація педагогічних технологій.

2.7. Контроль та облік знань, умінь, навичок студентів у закладах вищої освіти

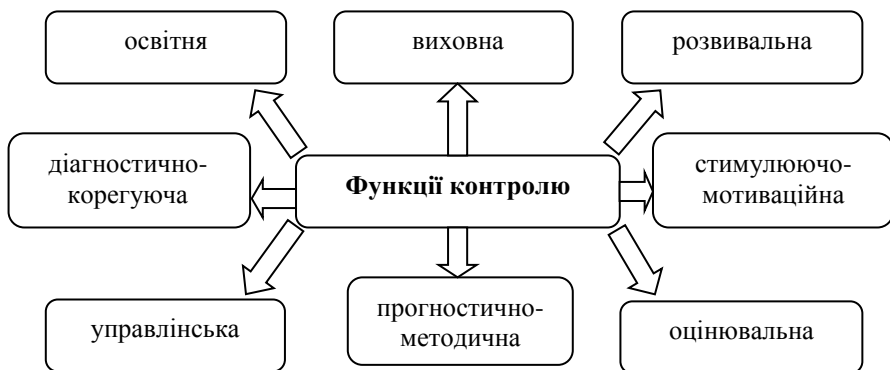

Рис. 2.7.1. Функції контролю.

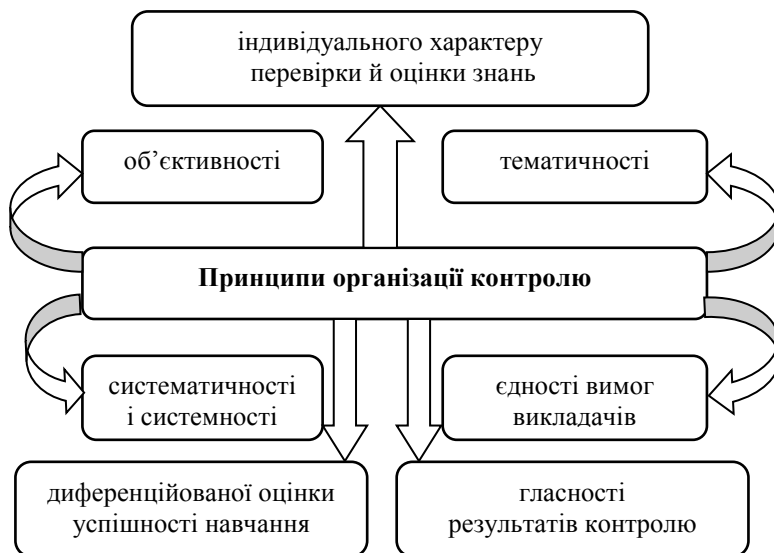

Рис. 2.7.2. Принципи організації контролю.

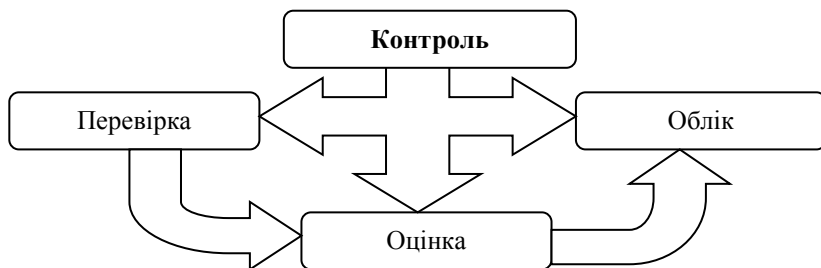

Рис. 2.7.3. Складові компоненти педагогічного контролю.

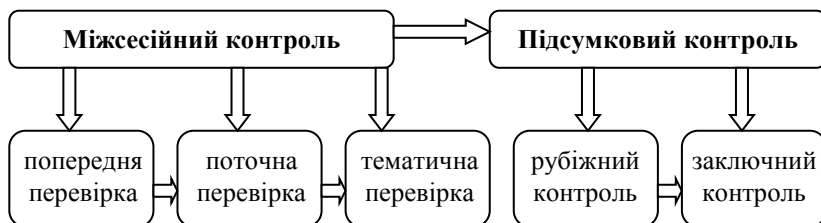

Рис. 2.7.4. Види контролю.

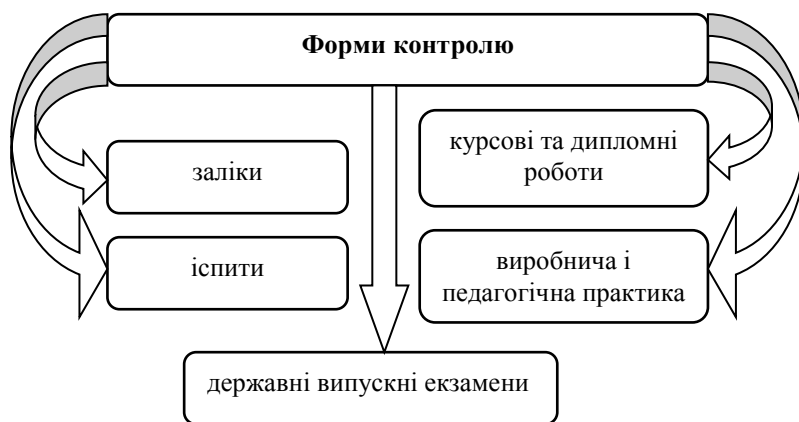

Рис. 2.7.5. Основні форми контролю в ЗВО.

Рис. 2.7.6. Основні форми організації перевірки знань здобувачів.

Рис. 2.7.7. Методи перевірки і контролю знань здобувачів.

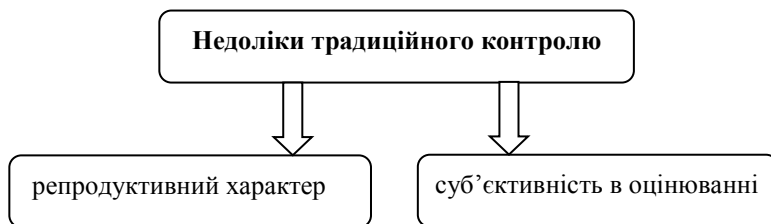

Рис. 2.7.8. Недоліки традиційного контролю знань здобувачів.

Відповідність оцінок **Таблиця 2.7.1.**
у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS,
а також відсоток здобувачів, які, як правило, мають наведену оцінку

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Відсоток здобувачів
		Оцінка	Пояснення	
90 – 100	Відмінно	A	Відмінно (виконане лише з незначною кількістю помилок)	10
82 – 89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	25
74 – 81		C	Добре (в цілому вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	30
64 – 73	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	25
60 – 63		E	Достатньо (виконання задовольняє мін. критеріям)	10
40–59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	-
0 – 39		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	-

2.8. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури

Магістерська робота – це форма рукописної творчої роботи за вибором магістра. Залежно від рівня сформованості в студента дослідницьких умінь викладач може запропонувати написання: анотації; есе; реферату; рецензії; тез; статті тощо.

Анотація (лат. *annotatio* – зауваження, помітка) – короткий виклад змісту книги, статті, розробки, звіту ...
Якщо бібліографічний опис ідентифікує документ чи його частину, то анотація ідентифікує зміст документа.

Есе (фр. *essai* – спроба, намір, начерк) – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми.

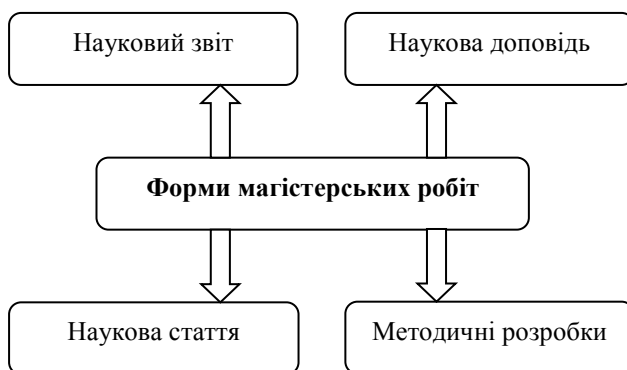
Реферат – це доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи.

Рецензія (нім. *rezension*, лат. *recensio*, англ. *review* – огляд, оцінка) – аналіз, розбір, деяка оцінка публікації, твору або продукту, жанр газетно-журнальної публіцистики та літературної критики.

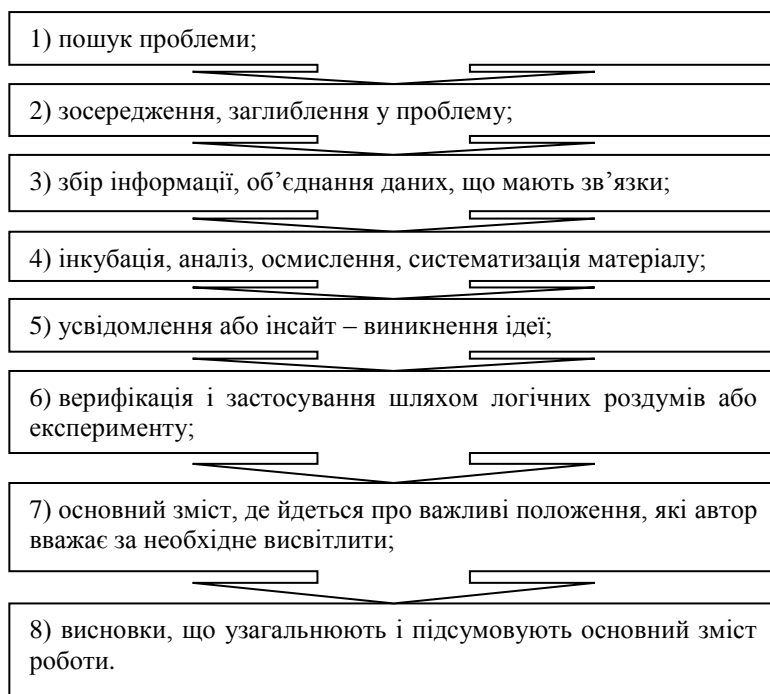
Теза (грец. – *θέσις*) – положення, висловлене в книжці, доповіді, статті тощо, правдивість якого треба довести. Тези коротко й чітко формулюють основну ідею чого-небудь або провідне завдання.

Стаття – науковий чи публіцистичний твір, що на підставі розгляду та зіставлення значної групи фактів чи ситуацій, ґрунтовно й глибоко, з науковою точністю трактує, осмислює й теоретично узагальнює проблеми соціальної дійсності.

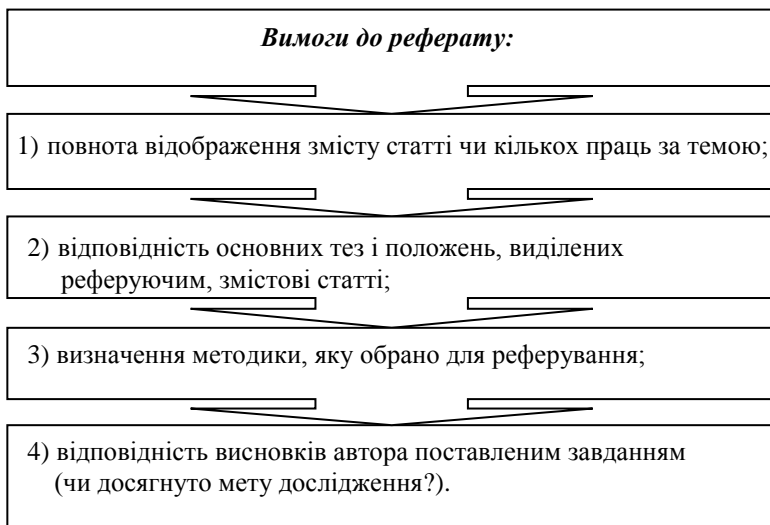
Рис. 2.8.1. Види науково-дослідної діяльності студентів магістратури.

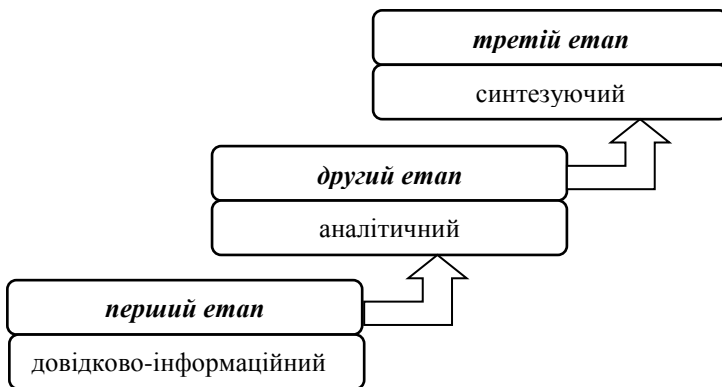
Рис. 2.8.2. Форми магістерських робіт.

Рис. 2.8.3. Етапи творчого пошуку.

Рис. 2.8.4. Основні вимоги до реферату.

Рис. 2.8.5. Етапи реферування.

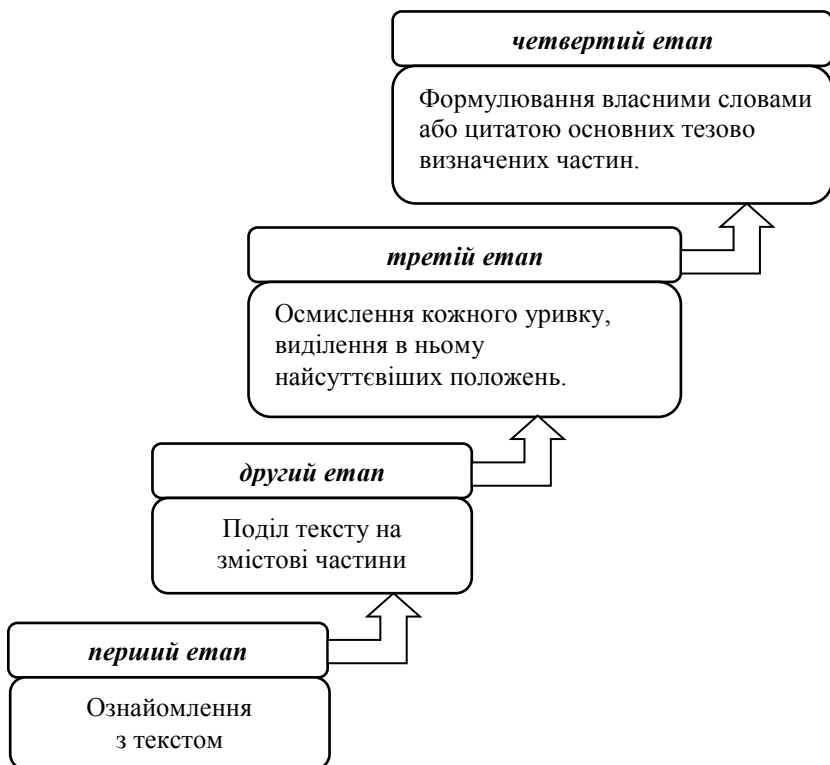

Рис. 2.8.6. Етапи складання тез.

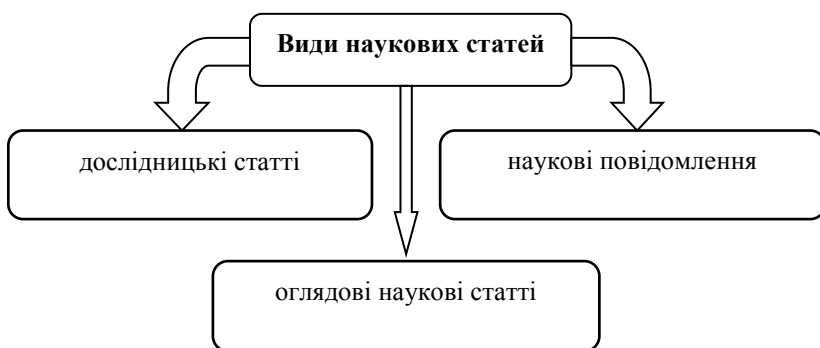

Рис. 2.8.7. Види наукових статей.

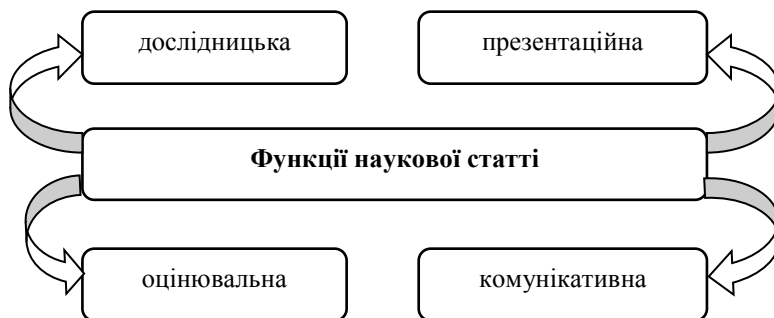

Рис. 2.8.8. Функції наукової статті.

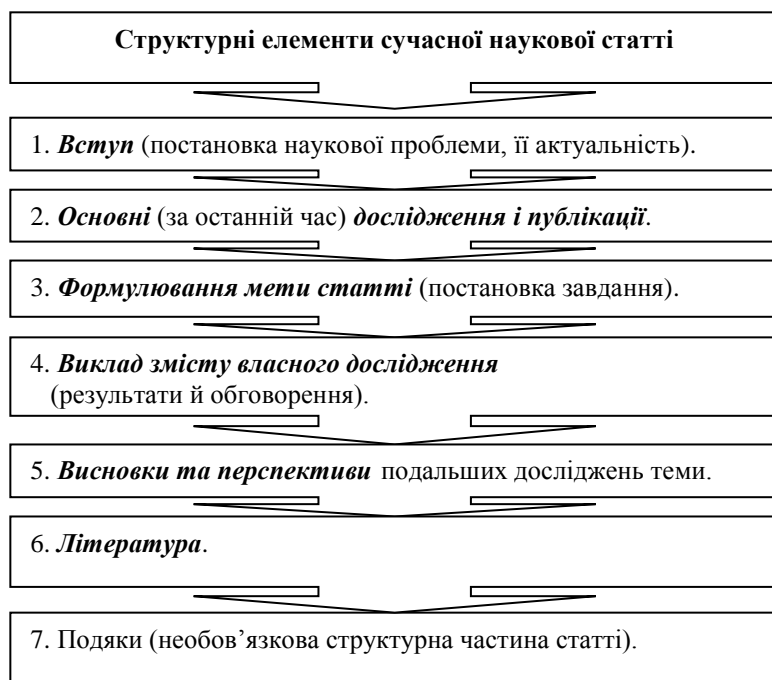
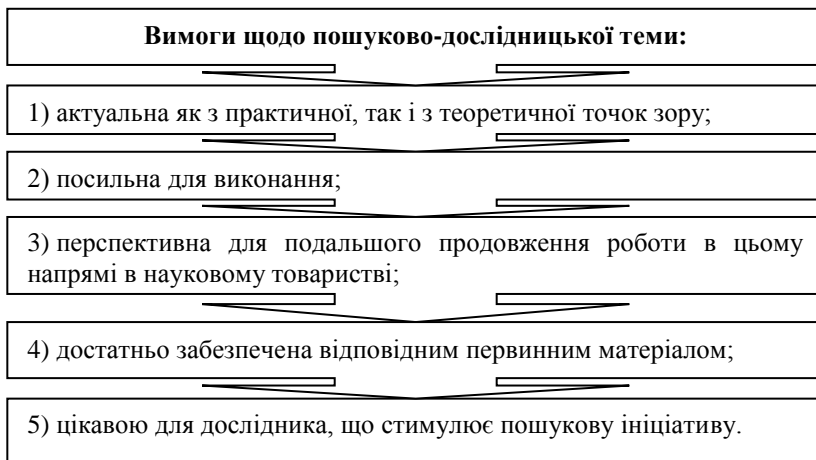
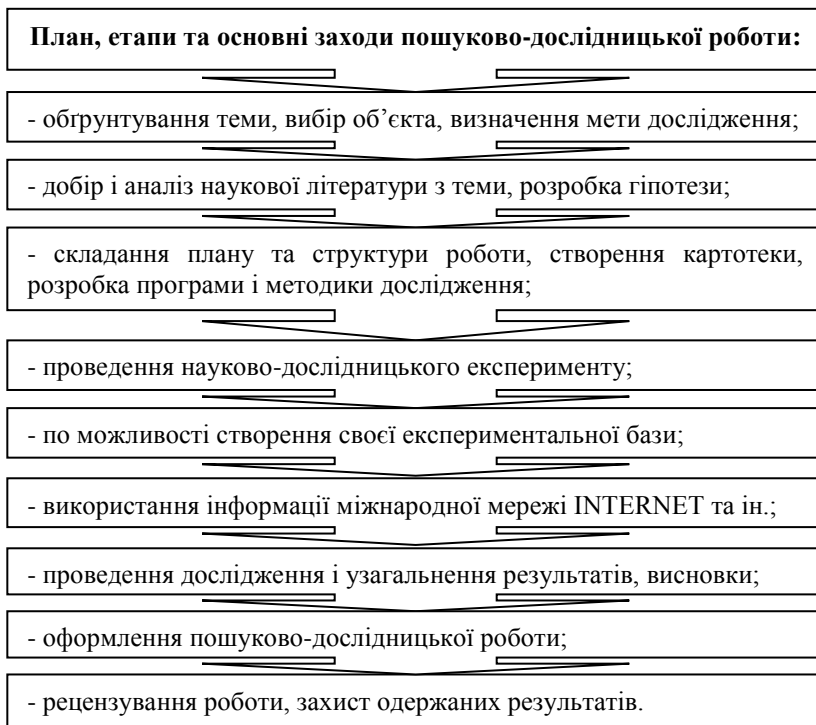

Рис. 2.8.9. Структурні елементи сучасної наукової статті.

Рис. 2.8.10. Вимоги щодо пошуково-дослідницької теми.

Рис. 2.8.11. План, етапи та основні заходи пошуково-дослідницької роботи.

Рис. 2.8.12. Основні методи наукових досліджень.

Таблиця 2.8.1.

Класифікація методів наукової роботи

№ з/п	Класифікаційна ознака методів	Різновиди методів
1.	<i>За метою дослідження та способом її реалізації</i>	<p>- <i>первинні</i> (ті, які використовують з метою збору інформації, вивчення джерел, спостереження, опитування тощо);</p> <p>- <i>вторинні</i> (їх застосовують, щоб обробити та аналізувати отримані дані);</p> <p>- <i>верифікаційні</i> (ті, які дають змогу перевірити отримані результати).</p>
2.	<i>За способом реалізації дослідження</i>	<p>- <i>логіко-аналітичні</i> (традиційні методи дедукції та індукції);</p> <p>- <i>візуальні</i>, або <i>графічні</i> (схеми, діаграми, картограми тощо);</p> <p>- <i>експериментальні</i> (стосуються реальних об'єктів, призначені для прогнозування результатів);</p> <p>- <i>математичні</i> (з їх допомогою вивчають масові явища в соціології, лінгвістиці, вони відіграють важливу роль в обробці даних та моделюванні).</p>
3.	<i>Відповідно до функціональних можливостей</i>	<p>- <i>етапні</i> (пов'язані з певним етапом дослідження);</p> <p>- <i>універсальні</i> методи.</p>

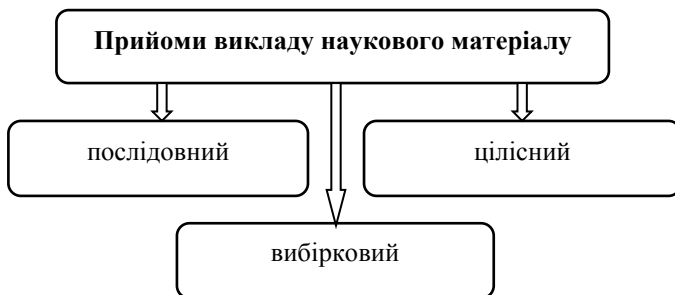

Рис. 2.8.13. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.

Рис. 2.8.14. Структура магістерської роботи.

Рис. 2.8.15. Логіко-композиційний каркас доповіді.

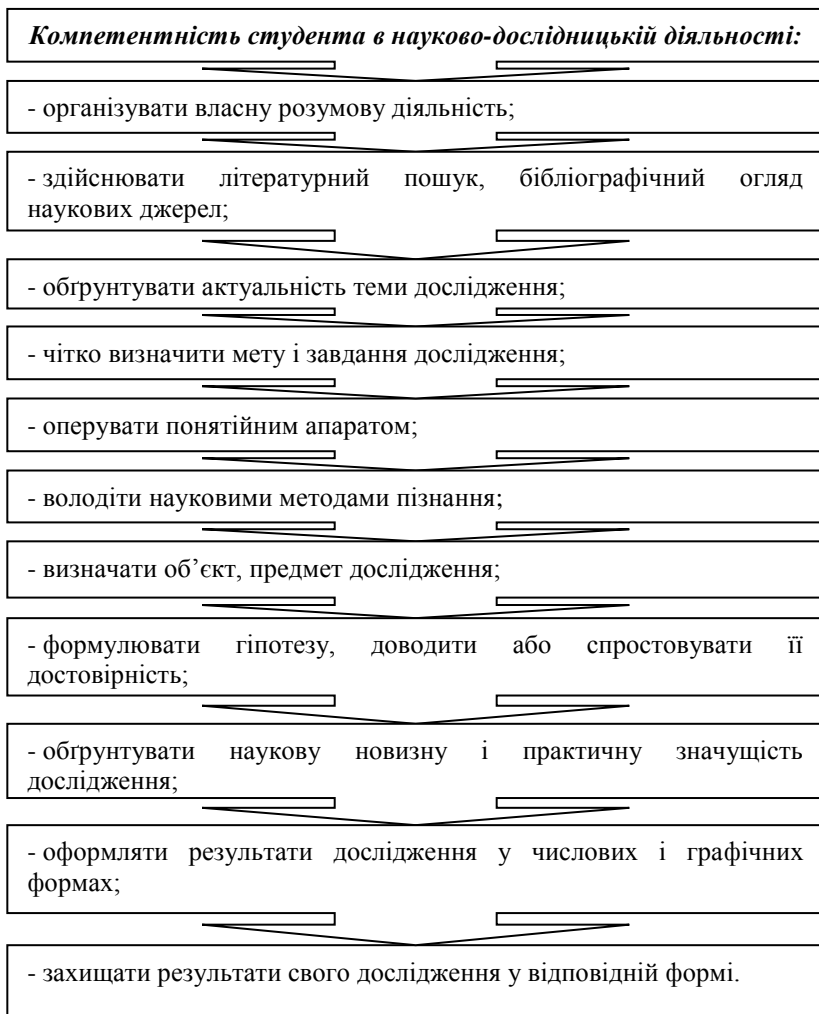
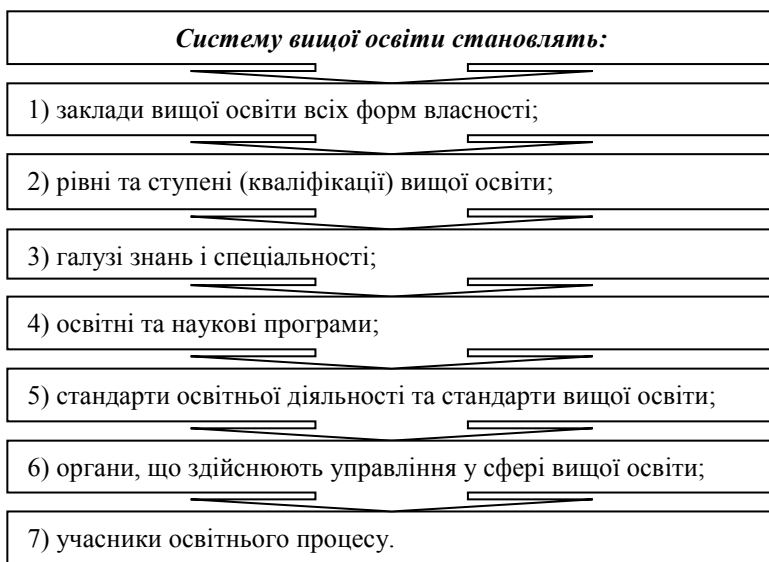
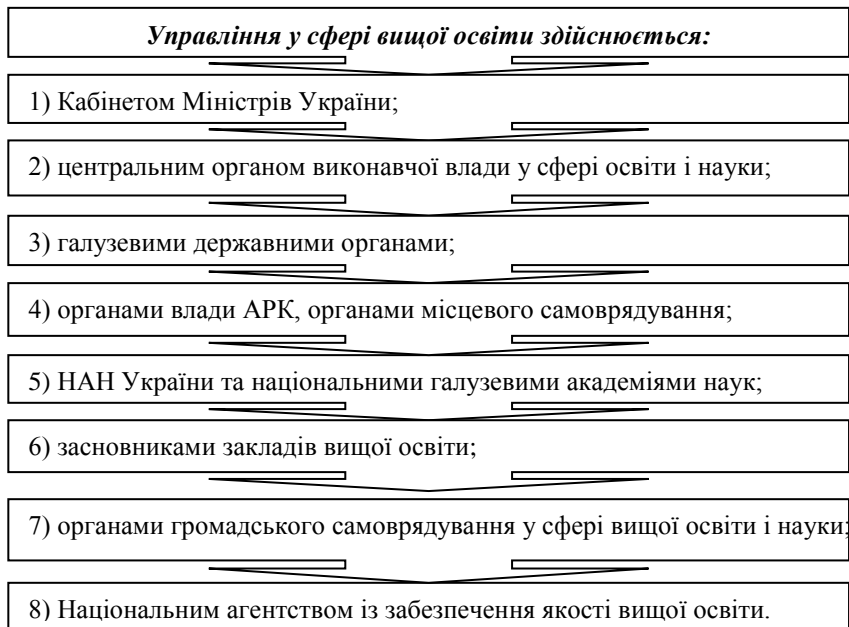

Рис. 2.8.16. Структура компетентності студента в науково-дослідницькій діяльності.

2.9. Основи управління у вищій школі

Рис. 2.9.1. Система вищої освіти в Україні.

Рис. 2.9.2. Управління у сфері вищої освіти.

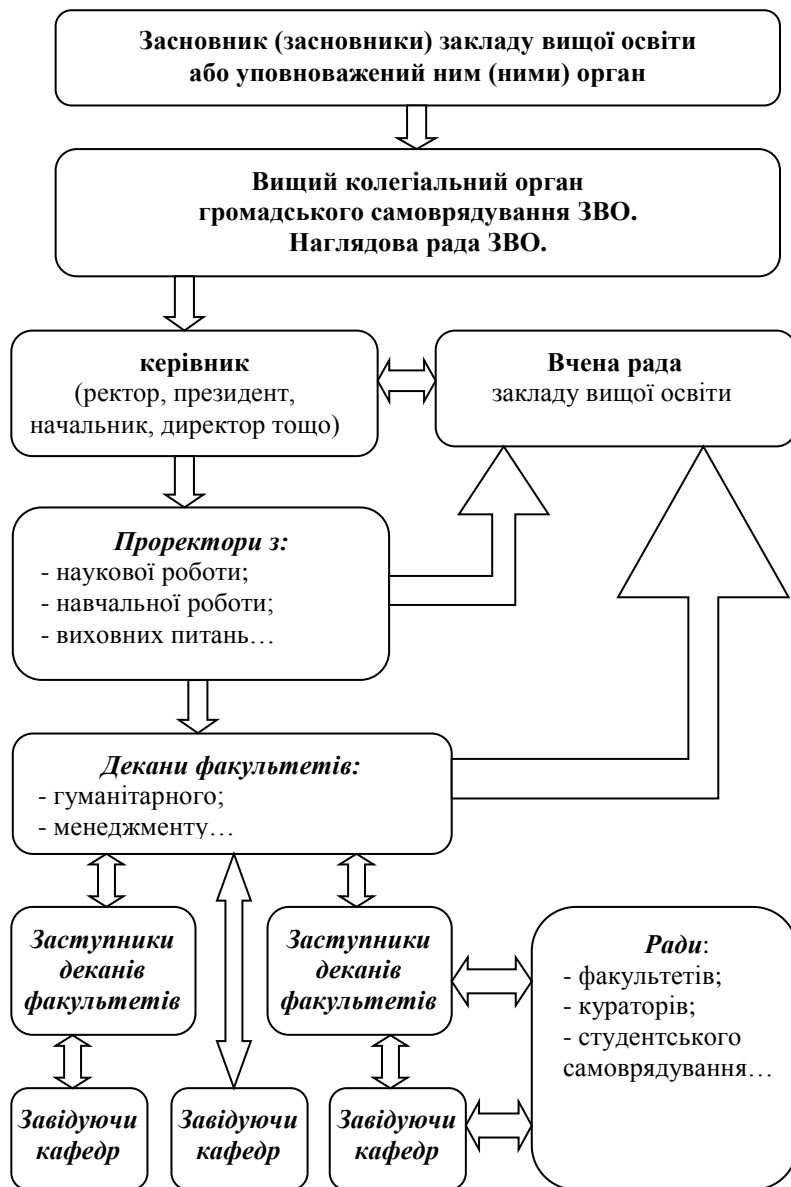
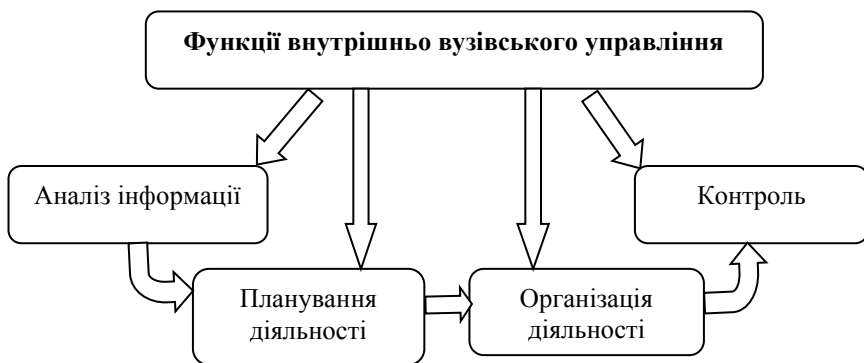

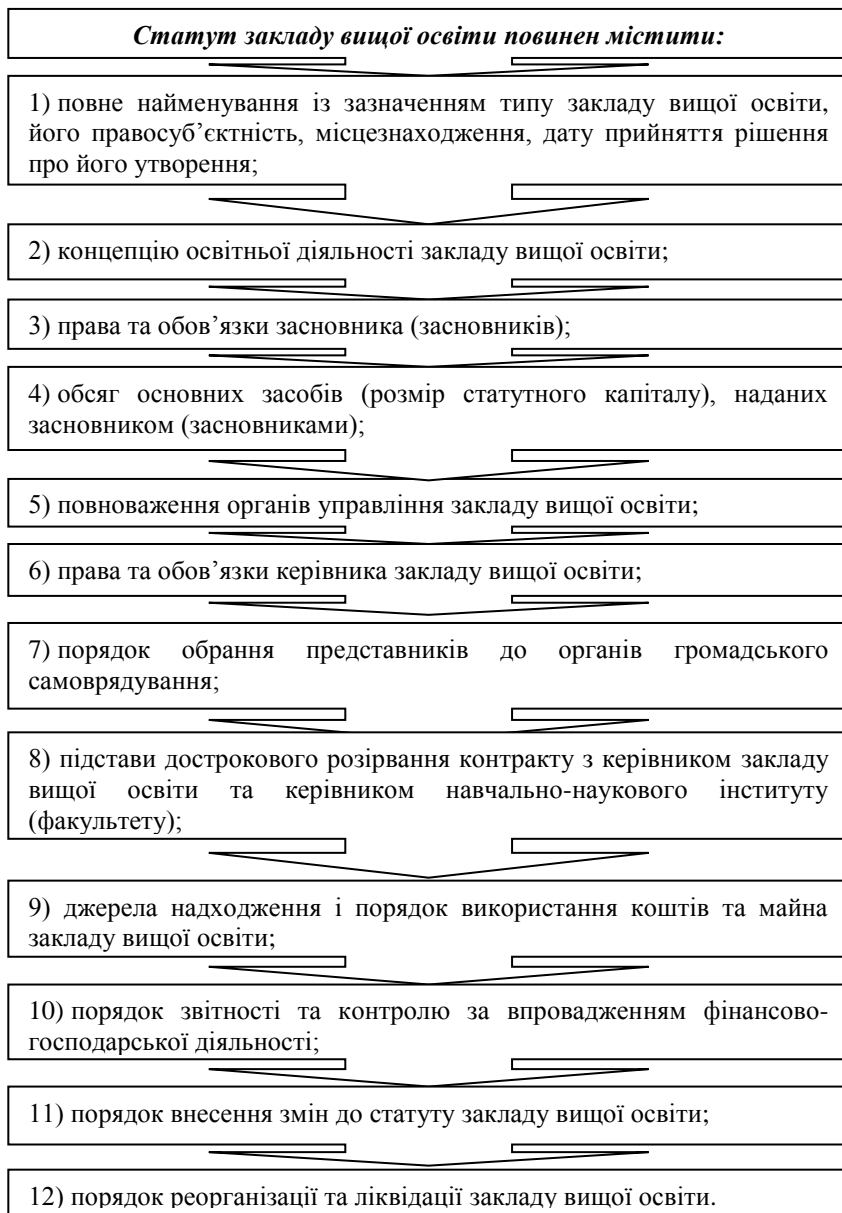
Рис. 2.9.3. Структура управління у закладі вищої освіти.

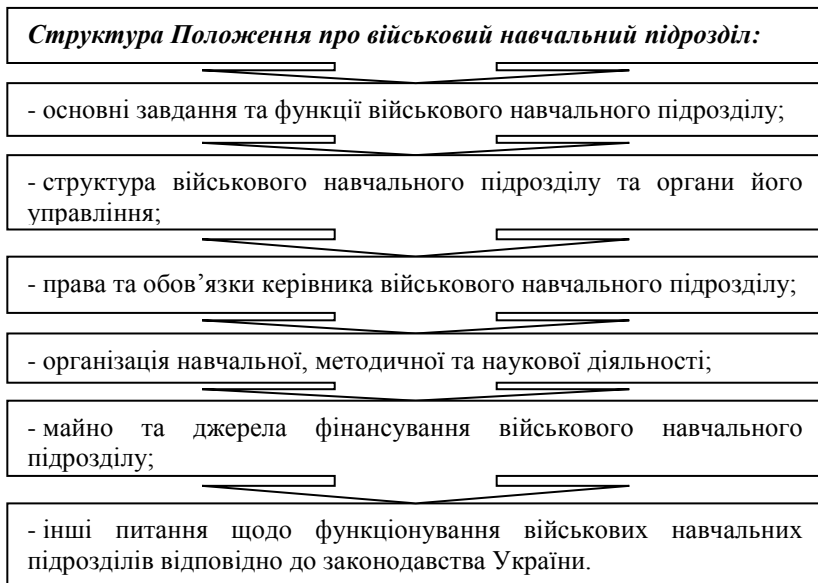
Рис. 2.9.4. Менеджмент педагогічного процесу закладу вищої освіти.

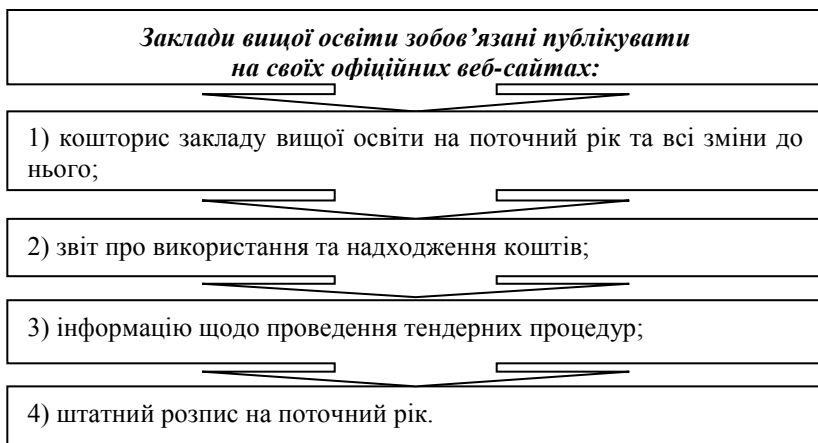
Рис. 2.9.5. Типові функції внутрішньо вузівського управління.

Рис. 2.9.6. Структура статуту закладу вищої освіти.

Рис. 2.9.7. Структура Положення про військовий навчальний підрозділ, який створено на базі ЗВО.

Рис. 2.9.8. Публічна інформація в закладах вищої освіти.

Таблиця 2.9.1.

Зміст інформаційного пакету

№ з/п	Зміст інформаційного пакету
I.	<i>Навчальний заклад</i>
1.1.	Назва й адреса.
1.2.	Академічний календар.
1.3.	Координатор ECTS від навчального закладу.
1.4.	Загальний опис навчального закладу.
1.5.	Процедура реєстрації.
II.	<i>Загальна практична інформація</i>
2.1.	Формальності, прийняті у країні, що приймає.
2.2.	Інформація про проїзд.
2.3.	Вартість проживання.
2.4.	Забезпечення житлом.
2.5.	Здоров'я і страхування.
2.6.	Умови для навчання у закордонному закладі.
2.7.	Інша практична інформація.
2.8.	Позапрограмна діяльність і дозвілля.
III.	<i>Факультет</i>
3.1.	Загальний опис факультету
3.2.	Структура ступеня
3.3.	Індивідуальні розділи курсу
IV.	<i>Словник термінології</i>
V.	<i>Приклади успішного впровадження</i>

ЛІТЕРАТУРА

- Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.-метод. посіб. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
- Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. Київ: Либідь, 2008. 848 с.
- Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навч.-метод. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
- Жигірь В., Чернеца О. Професійна педагогіка: навч. посіб. Київ: КОНДОР, 2012. 336 с.
- Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б. Педагогіка вищої школи. Харків: Вид-во НФаУ, 2011. 24 с.
- Кудіна В. В., Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Київ: Левніт, 2007. 194 с.
- Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
- Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб./за ред. В. І. Лозової. Харків: ОВС, 2006. 496 с.
- Мельник Ю. Б. Методика підготовки до наукової доповіді. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2012. № 1. С. 29–33.
- Мельник Ю. Б. Основи психотехнологій: прогр. та навч.-метод. матеріали. Вид. 3-е, перероб. і допов. Харків: ХНПУ, 2011. 64 с.
- Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: в схемах і таблицях: навч.-метод. посіб. Харків: ХОГОКЗ, 2016. 64 с.
doi:10.26697/9789669726063.2016
- Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: робоча прогр. навч. дисципліни. Харків: ХОГОКЗ. 2018. 19 с.
doi:10.26697/SRI.KRPOCH/Melnyk.Yu.3.2018
- Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: силабус: навч.-метод. посіб. Харків: ХОГОКЗ. 2018. 27 с.
doi:10.26697/SRI.KRPOCH/Melnyk.Yu.2.2018
- Мельник Ю. Б. Упровадження програмованого навчання у вищій військовій навчальній заклад. *Честь і закон*. 2016. № 4(59). С. 50–54.
- Мельник Ю. Б. Щодо ідеї створення здорового освітнього середовища. *Новий колегіум*. 2013. № 3(73). С. 21–25.
- Мельник Ю., Пипенко І. Запровадження педагогічної логістики у вищій школі. *Науковий вісник Льотної академії. Сер. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 100–105.
- Методологія наукової діяльності: навч. посіб./Чернілевський Д. В. та ін. Вид. 2-ге, допов. Вінниця: АМСКП, 2010. 484 с.

Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: силабус і методичний матеріал

Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів: монографія/за ред. С. С. Вітвицької. Житомир: О. О. Євенок, 2019. 304 с.

Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Київ, 2007. 232 с.

Педагогіка вищої школи: навч. посіб./Курлянд З. Н. та ін. Вид. 3-є, переробл. і допов. Київ: Знання, 2007. 495 с.

Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20200724#Text>

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20200624#Text>

Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Кондор, 2011. 668 с.

Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи: навч. посіб. Херсон: Олді плюс, 2013. 515 с.

Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія/за ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2008. 472 с.

Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навч. посіб./за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: Апостроф, 2011. 408 с.

Melnyk Yu. B., Yekhalov V. V., Sedinkin V. A. The role and influence of “clip thinking” on the educational process in medical education. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*. 2020. Vol. 11. Issue 1. P. 61–64. doi:10.30476/IJVLMS.2020.85375.1019

Melnyk Y., Pypenko I. Innovative potential of modern specialist: the essence and content. *Psychological and pedagogical problems of modern specialist formation*/ed. by Yu. B. Melnyk. Warsaw: ANAGRAM; Kharkiv: KRPOCH, 2017. P. 9–16. doi:10.26697/9789669726094.2017.9

Навчальне видання

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
СИЛАБУС І МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ**

навчально-методичний посібник

**ISBN 978-617-7089-12-3
DOI 10.26697/9786177089123.2020**

Автор – укладач

МЕЛЬНИК Юрій Борисович

Художній та технічний редактор Ю. Б. Мельник

Комп'ютерне верстання Ю. Б. Мельник

Видано за рахунок автора

Формат 60x84/16

Гарн. “Times”. Папір офс. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 4,9. Зам. № 1-30

Тираж 300 пр.

Науково-дослідний інститут ХОГОКЗ

<https://institute.culturehealth.org>

Харківська обласна громадська організація “Культура Здоров'я”

Україна, 61105, м. Харків, пров. Забайкальський, 6/6.

Emails: CultureHealth@ukr.net; KOSOCH@gmail.com;

<https://www.culturehealth.org>; T/F: +38 057 775 75 23.

Свідоцтво про державну реєстрацію видавництва

ДК № 4387 від 10.08.2012